

Handreiking arbomaatregelen bedrijfshulpverlening

Handreiking bedrijfshulpverlening

APRIL 2020

Sociaal-Economische Raad

De Sociaal-Economische Raad (SER) adviseert het kabinet en het parlement over de hoofdlijnen van het te voeren sociaal en economisch beleid en over belangrijke wetgeving op sociaal-economisch terrein. Ook is de SER betrokken bij de uitvoering van enkele wetten.

De SER is in 1950 bij wet ingesteld. Zitting in de SER hebben vertegenwoordigers van ondernemers en van werknemers, en kroonleden (onafhankelijke deskundigen). De raad is een onafhankelijk orgaan dat door het gezamenlijke Nederlandse bedrijfsleven wordt gefinancierd.

De SER wordt bij de uitvoering van zijn functies bijgestaan door een aantal vaste en tijdelijke commissies. Enkele vaste commissies zijn onder bepaalde voorwaarden ook zelfstandig werkzaam.

Actuele informatie over de samenstelling en de werkzaamheden van de SER en zijn commissies, persberichten en het laatste nieuws zijn te vinden op de website van de SER. Ook alle adviezen die sinds 1950 zijn verschenen, zijn daar te vinden. Adviezen van de laatste jaren zijn ook in gedrukte vorm verkrijgbaar. Het SERmagazine brengt maandelijks nieuws en achtergrondinformatie over de SER, de overleconomie en belangrijke sociaal-economische ontwikkelingen.

Sociaal-Economische Raad
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK Den Haag
T 070 3499 525
E communicatie@ser.nl
www.ser.nl

©2020, Sociaal-Economische Raad

Alle rechten voorbehouden

Overname van teksten is toegestaan onder bronvermelding

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
1 Inleiding	11
2 Bhv als onderdeel van het arbeidsomstandighedenbeleid	13
2.1 Restrisico's	13
2.2 Maatgevende factoren	14
3 Opname van een bhv-module in de arbocatalogus	17
3.1 Beslissing over het opnemen van bhv in de arbocatalogus	17
3.2 Invullen van de bhv-module	18
4 Invulling van de bhv-module	19
4.1 Van RI&E naar bhv	19
4.2 De Beleidsregel arbocatalogi en de bhv-module	27
Bijlagen	
1 Wettelijk kader voor de bhv	31
2 Arbeidshygiënische strategie	45
3 Voorbeelden van restrisico's	47
4 Voorbeelden van brancherisico's en competenties voor de bhv	49
5 Overzicht van documenten, websites en hulpmiddelen	51
6 Statistiek, casuïstiek en casestudy van branden	55
7 Voldoet het bedrijf aan de wet- en regelgeving voor de bhv?	63
8 Voorbeelden van scenario's	67
9 Methoden voor het bepalen van het aantal bhv'ers	69
10 Competentieprofiel bhv	71
11 Hoe zit het met bhv-plannen en ontruimingsplannen?	73

Voorwoord

Voorwoord Handreiking Bedrijfshulpverlening

Een ongeluk zit in een klein hoekje. Dit oud-Hollands spreekwoord is vandaag de dag op de werkvloer van veel bedrijven in Nederland nog steeds van toepassing. Tijdens het werk worden werknemers en werkgevers jaarlijks regelmatig geconfronteerd met ongelukken en calamiteiten. Het gaat om kleine en grote arbeidsongevallen, van een kleine snijwond en een verbranding door hete thee, tot aan arbeidsongevallen met dodelijke afloop. De cijfers zijn duidelijk: jaarlijks overlijden in Nederland zo'n 50 tot 70 werknemers als gevolg van een ongeval op hun werk. Duizenden werknemers krijgen te maken met minder ernstige, maar soms toch zeer ingrijpende ongevallen. Daarnaast zijn er veel andere ongelukken en calamiteiten die op de werkvloer kunnen voorkomen, zoals kleine en grote branden, bommeldingen en verdachte pakketjes, met soms desastreuze gevolgen voor werknemers, werkgevers en bedrijfspanden.

Gelukkig kent Nederland de bedrijfshulpverlener, de mannen en vrouwen die getraind zijn om hun collega's te hulp te schieten bij calamiteiten op de werkvloer, door het verlenen van eerste hulp, het blussen van branden en ontruimen van panden, en het inschakelen van hulpdiensten. Deze bedrijfshulpverleners zijn regelmatig als eerste ter plaatse en kunnen soms het verschil betekenen tussen leven en dood. Ze kunnen door adequaat optreden grote schade aan het bedrijf voorkomen, en kunnen met hun praktische kennis vragen van collega's beantwoorden en hulp bieden bij kleine ongelukjes. Zij hebben een zeer belangrijke rol binnen het Nederlandse bedrijfsleven.

Willen bedrijfshulpverleners hun werk goed kunnen doen, dan is het van belang dat de bedrijfshulpverlening binnen een bedrijf goed is geregeld. Het gaat dan bijvoorbeeld over aspecten als het aantal bedrijfshulpverleners, wanneer zij aanwezig moeten zijn, welke opleiding zij moeten hebben en hoe vaak zij moeten trainen. Vragen waarmee bedrijven nog wel eens worstelen, omdat het antwoord afhankelijk is van de situatie binnen het bedrijf.

Daarom hebben de Sociaal-Economische Raad en de Stichting van de Arbeid deze handreiking Bedrijfshulpverlening laten ontwikkelen door het Nederlands Instituut voor Bedrijfshulpverlening (NIBHV). In deze handreiking vindt u informatie en advies aan werkgevers, werknemers en bedrijfshulpverleners zodat zij de

juiste ondersteuning hebben om ervoor te zorgen dat het bedrijf een goed beleid kan voeren op bedrijfshulpverlening. Daarmee kunnen de bedrijfshulpverleners de bedrijfshulpverlening goed blijven uitvoeren.

Ik wens alle lezers van deze handreiking graag succes met het opzetten van hun bedrijfshulpverlening en alle bedrijfshulpverleners wil ik bij dezen bedanken voor hun belangrijke werk.

Met vriendelijke groet,

Erik van de Haar
Projectsecretaris SER Arboplatform

Inleiding

1 Inleiding

Waarom deze handreiking?

Vanuit de zorgplicht is elke werkgever verplicht om bedrijfshulpverlening (bhv) te organiseren. Voor veel werkgevers kan het op de juiste manier inrichten van de bhv een behoorlijke puzzel zijn. Elke organisatie is immers weer anders, en de omstandigheden verschillen van bedrijf tot bedrijf. Er bestaat – helaas – niet zoiets als dé blauwdruk voor de bhv. Het neerzetten van een goede, adequate bhv-organisatie is een kwestie van maatwerk.

Op brancheniveau zijn er vaak wel veel overeenkomsten in de risico's waar bedrijven mee te maken hebben. De bhv heeft een taak bij het beperken van gevolgen van die risico's. Een algemene aanpak voor het invullen van de manier waarop de bhv geregeld kan worden in de arbocatalogus kan daarbij helpen

Waar gaat deze handreiking over?

Deze handreiking is bedoeld voor werkgevers en werknemers die overwegen bhv op te nemen in de arbocatalogus. De handreiking ondersteunt sociale partners bij de keuze om bhv op te nemen in de arbocatalogus. Bovendien biedt de handreiking hulp bij het invullen van de maatregelen op het gebied van bhv bij het opstellen van de eigen arbocatalogus.

Ook beschrijft dit document hoe werkgevers ervoor kunnen zorgen dat de arbocatalogus voldoet aan de voorschriften over bhv uit de Arbeidsomstandighedenwet (Arbowet), het Arbeidsomstandighedenbesluit (Arbobesluit), en andere voor de bhv relevante wet- en regelgeving.

Voor welke branches is de handreiking bedoeld?

De handreiking richt zich vooral op branches in het mkb en op branches met relatief lage brand- en ongevalsrisico's.

Grote bedrijven met complexe gebouwen/bedrijfsterreinen en met bedrijven met meer ongevals- en brandrisico's kunnen gebruik maken van de (niet verplichte) norm NEN-8112, het Arbo-informatieblad *Bedrijfshulpverlening- en noodorganisatie* (AI-10), en het kennisdocument *Bewust omgaan met brandrisico's*.

Deze handreiking gaat niet in op branches, bedrijven en werkzaamheden waarvoor specifieke omstandigheden en specifieke voorschriften gelden voor bhv, namelijk:

- de bouw;
- de mijnbouw en winningsindustrie;
- defensie;
- bedrijven die vallen onder het Besluit risico's zware ongevallen 1999 (brzo);
- bedrijven met een verplichte bedrijfsbrandweer (Wet op de veiligheidsregio's);
- werk op vaartuigen en in luchtvaartuigen.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de relatie tussen bedrijfshulpverlening en het arbeidsomstandighedenbeleid. Hoofdstuk 3 ondersteunt branches bij het al dan niet kiezen voor het opnemen van een bhv-module in de arbocatalogus. In hoofdstuk 4 staat de invulling van de bhv-module centraal. Hoe kan een bedrijf of organisatie via concrete stappen komen tot een effectieve bhv-organisatie?

Wettelijk kader

Met welke wetten en regels op het gebied van bhv moet een werkgever allemaal rekening houden? In bijlage 1 komt het wettelijke kader voor de bhv aan bod. In de tekst van de hoofdstukken staan – waar relevant – verwijzingen naar de bijbehorende wet- en regelgeving.

Update handreiking door NIBHV

Het Nederlands Instituut voor Bedrijfshulpverlening (NIBHV) heeft deze handreiking geactualiseerd in opdracht van de SER. Vanuit zijn rol als kennisinstituut stelt NIBHV gratis hulpmiddelen en voor de bhv relevante informatie ter beschikking via nibhv.nl. Deze informatie wordt regelmatig aangevuld en vernieuwd. Op die manier wil NIBHV bijdragen aan veilige situatie op de werkvloer.

2 Bhv als onderdeel van het arbeidsomstandighedenbeleid

Bedrijfshulpverlening (bhv) is onderdeel van het totale arbeidsomstandighedenbeleid (arbobeleid) en draagt bij aan de beheersing van veiligheidsrisico's in bedrijven en organisaties. De bhv moet zijn voorbereid op incidenten die kunnen optreden ondanks alle maatregelen die zijn genomen.

De basis voor de invulling van de bhv-verplichtingen (zoals omschreven in artikel 5 van de Arbowet) wordt gevormd door de risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E). Na het uitvoeren van de RI&E moet een plan van aanpak opgesteld worden. In het plan van aanpak ligt vast welke maatregelen er worden genomen om de veiligheids- en gezondheidsrisico's voor werknemers te voorkomen of te beperken. De maatregelen worden bepaald volgens de zogenoemde arbeidshygiënische strategie (zie bijlage 2).

2.1 Restrisco's

Ondanks alle getroffen maatregelen zijn er risico's die niet volledig zijn uit te sluiten door arbomaatregelen en die dus altijd kunnen optreden: de zogenoemde restrisco's. De bhv moet zijn voorbereid op incidenten die als gevolg van de restrisco's kunnen optreden. De bhv vormt daarmee het sluitstuk van het arbobeleid van een bedrijf.

Voorbeelden van restrisco's

Restrisco's zijn onder te verdelen in 'algemene' en 'specifieke' restrisco's.

- Algemene restrisco's kunnen overal voorkomen. Denk hierbij aan vallen en struikelen, met als gevolg een verstuiking of een botbreuk. Aan een onwelwording of hartstilstand waarbij eerste hulp nodig is. Of aan een blikseminslag, een brand of gaslekkage, waardoor er moet worden ontruimd.
- Specifieke restrisco's hangen samen met de aard van de werkzaamheden, de omgeving en het pand zelf. Denk hierbij aan het werken op hoogte, blootstelling aan gevaarlijke stoffen of het risico op verdrinking.

In bijlage 3 zijn meer voorbeelden van restrisco's opgenomen.

Ook de risico's die de bhv'ers lopen bij de uitvoering van hun bhv-taken moeten worden meegenomen in de RI&E. Dat kan betekenen dat er soms aanpassingen nodig zijn in het gebouw, de werkzaamheden en/of aan installaties, om ervoor te zorgen dat de bhv op verantwoorde wijze haar werk kan doen. Brand- en ongevalsrisico's kunnen bijvoorbeeld worden verminderd door voorzieningen als branddetectie, blusinstallaties, compartimentering, brandvertragende en toegangsdeuren. Tijdens een bhv-inzet kunnen bhv'ers ervaringen opdoen die het noodzakelijk maken dat er nazorg wordt geregeld. Dit aspect moet worden meegenomen in de RI&E.

Ligt bij de aanpak van risico's meer nadruk op preventie? Dan nemen ook de risico's voor de bhv'ers in hun taakuitvoering af. In dat geval kan de werkgever volstaan met een eenvoudiger bhv-organisatie.

2.2 Maatgevende factoren

Bij het bepalen van de inrichting van de bhv zijn – naast de restrisico's – ook de zogenoemde maatgevende factoren van belang. Met welke maatgevende factoren moet de bhv rekening houden?

De aard, grootte en complexiteit van het gebouw

Van fabriek tot kantoor, van onderwijsinstelling tot ziekenhuis: elk gebouw heeft een andere gebruiksfunctie. Ook de werkzaamheden en de risico's die daaruit voortvloeien zijn overal anders. Verder is ook de grootte van het pand van belang: een groot, complex en oud gebouw met meerdere verdiepingen heeft meer risico's dan een klein, eenvoudig, nieuw en brandveilig laagbouwgebouw. Dat betekent dat bij de inrichting van de bhv-organisatie de kenmerken van het gebouw/terrein (ontwerp, routing, het aantal verdiepingen), de mate van brandveiligheid en de aanwezige brandveiligheidsvoorzieningen belangrijke uitgangspunten zijn.

Het aantal aanwezigen

Bij het bepalen van bhv-organisatie zijn de eigen werknemers, maar ook werknemers van andere werkgevers in het pand en eventuele bezoekers een belangrijke factor. Dit is vooral van belang in verband met een eventuele ontruiming, bijvoorbeeld bij brand of bij een gaslekkage.

De mate van zelfredzaamheid

Zijn er personen aanwezig die zichzelf bij een incident moeilijk in veiligheid kunnen brengen? Dan heeft dat gevolgen voor het aantal bhv'ers. Mensen die

verminderd of niet zelfredzaam zijn komen vooral voor in de zorg, in het onderwijs, de horeca, en in gebouwen/situaties waar veel derden aanwezig zijn. Denk hierbij aan mindervaliden, bedgebonden cliënten, kleine kinderen, of personen met een verstandelijke beperking.

Beschikbaarheid en opkomsttijd van de professionele hulpverleningsdiensten

Bij een incident kan de inzet van de professionele hulpverleningsdiensten nodig zijn. Voordat deze hulpverleningsdiensten aanwezig zijn, is het de taak van de bhv om al het mogelijke te doen om gevaar en letsel te beperken. Hebben de hulpverleningsdiensten meer tijd nodig om ter plaatse te komen? Dan zal de bhv een langere periode moeten overbruggen, in afwachting van de hulpverleningsdiensten. Binnen de landelijke richtlijnen voor de opkomsttijden van de hulpverleningsdiensten is situatiespecifieke/regiospecifieke variatie mogelijk. Informeer naar de opkomsttijden van de hulpverleningsdiensten binnen de eigen regio, zodat duidelijk is hoeveel tijd de bhv moet overbruggen totdat de hulpverleningsdiensten er zijn.

Externe risico's

De ligging van een gebouw heeft invloed op de (brand)veiligheid in een gebouw. Externe risico's in de omgeving kunnen bijvoorbeeld aanleiding zijn te ontruimen. Voorbeelden zijn risico's die ontstaan door opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen in de omgeving. Het kan bijvoorbeeld gaan om buurbedrijven die gevaarlijke stoffen verwerken, buisleidingen die onder/langs het bedrijfsterrein lopen, of transport over de weg, het water of het spoor. De bhv moet rekening houden met eventuele gevolgen en te treffen maatregelen, mocht er een incident ontstaan door externe risico's.

Organisaties kunnen er voor kiezen de bhv ook in te zetten voor andere dan de wettelijke taken: bijvoorbeeld een taak bij externe dreiging zoals poeder- en bom-brieven. Als die keuze wordt gemaakt moet de bhv daar ook voor worden opgeleid en geoefend.

De meeste maatgevende factoren zijn bedrijfsspecifiek. Het aantal aanwezigen en de mate van zelfredzaamheid kunnen wel leiden tot bhv-maatregelen die gelden voor een bepaalde branche (zie hoofdstuk 4).

3 Opname van een bhv-module in de arbocatalogus

Is het zinvol om een bhv-module op te nemen in de arbocatalogus? Dit hoofdstuk helpt de branche bij het beantwoorden van die vraag. In de eerste plaats komt de vraag of een bhv-module noodzakelijk is aan bod. Vervolgens komen de stappen die sociale partners kunnen zetten bij het opstellen van een bhv-module aan de orde.

3.1 Beslissing over het opnemen van bhv in de arbocatalogus

Moet er een bhv-module worden opgenomen in de arbocatalogus? Dat kan worden bepaald aan de hand van de onderstaande vragen. Worden deze vragen voor een groot deel met 'ja' beantwoordt? Dan is er voldoende aanleiding om een bhv-module op te nemen in de arbocatalogus. De antwoorden op deze vragen kunnen leiden tot bhv-maatregelen en tot eisen aan de competenties van bhv'ers (zie voor voorbeelden bijlage 4).

Criteria opname bhv in arbocatalogus	Ja	Nee
1 Bestaat er behoefte bij werkgevers en werknemers in de branche om nadere aanwijzingen te krijgen over de invulling van de wettelijke bhv-voorschriften? De branche kan deze behoefte onderzoeken bij de bedrijven.	☐	☐
2 Zijn er in de branche relatief veel kleine bedrijven of kennen bedrijven weinig specifieke brand- en ongevalsrisico's? Vooral in kleinere bedrijven of bedrijven met weinig specifieke brand- en ongevalsrisico's heeft de bhv soms weinig prioriteit, omdat het ver af staat van de kerntaken van het bedrijf. Deze bedrijven zijn vaak geholpen met concrete aanwijzingen voor het invullen van de (doel)voorschriften over bhv (zie hoofdstuk 4).	☐	☐
3 Zijn er maatgevende factoren en risico's die gelden voor de hele branche?	☐	☐
a Blijkt uit onderzoek dat er specifieke incidenten voorkomen in de branche door de aard van de werkzaamheden? Denk hierbij aan het werken met specifieke machines, gereedschappen of voertuigen.	☐	☐
b Zijn er specifieke risico's in de bedrijfsvoering? (Arbobesluit Artikel 3.6 tot en met 3.10) Het gaat dan om risico's die in de branche voorkomen met gevolgen voor de invulling van de bhv. Het gaat dan om risico's door: - het werken met gevaarlijke stoffen; - werken in ruimtes waar gevaar bestaat voor verstikking, bedwelmeling of vergiftiging, dan wel brand of explosie; - verdrinkingsgevaar.	☐	☐
c Is er risico op milieuschade bij incidenten? (Wet milieubeheer, de Wet milieugevaarlijke stoffen en de Wet gewasbestrijdingsmiddelen en biociden)	☐	☐

Criteria opname bhv in arbocatalogus	Ja	Nee
d Het aantal aanwezigen (Arbowet, artikel 15) Heeft de branche te maken met zorgplicht voor grote aantallen bezoekers?	☐	☐
e Mate van zelfredzaamheid - Heeft de branche te maken met bijzondere categorieën werknemers? (Arbowet, artikel 5) Bijzondere categorieën werknemers zijn werknemers jonger dan achttien jaar, zwangere werknemers, werknemers die borstvoeding geven of kolven, en werknemers met een arbeidshandicap of gedeeltelijke arbeidsgeschiktheid. Voor de bhv is vooral relevant of er veel werknemers zijn jonger dan achttien jaar en werknemers met een arbeidshandicap of gedeeltelijke arbeidsgeschiktheid.	☐	☐
- Heeft de branche te maken met de zorgplicht voor niet en/of verminderd zelfredzame personen zoals kleine kinderen, patiënten, mindervaliden? (Arbowet artikel 15 en wet- en regelgeving voor zorg, kinderopvang, gedetineerden)	☐	☐
f Zijn bedrijven in de branche vergunningsplichtig voor het brandveilig gebruik van het gebouw/gebruiksfunctie? (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, Bouwbesluit 2012, Besluit bouwwerken leefomgeving, Besluit brandveilig gebruik en de basishulpverlening overige plaatsen); Deze wet- en regelgeving stelt eisen aan de hulpverlening bij ontruiming door brand en leidt tot eisen aan het aantal bhv'ers en hun competenties. Als organisaties verplicht zijn tot het hebben van een brandmeldinstallatie, moeten zij ook een ontruimingsalarminstallatie en een ontruimingsplan hebben.	☐	☐

3.2 Invullen van de bhv-module

Blijkt uit de antwoorden op de vragen in de vorige paragraaf dat het wenselijk/nodig is om inderdaad een bhv-module op te nemen in de arbocatalogus? Hoofdstuk 4 bevat aanwijzingen voor hoe werkgevers dat concreet kunnen doen. Per onderwerp geven we aan welke branchespecifieke aanvullingen mogelijk zijn.

Bij de invulling van de bhv-module vormen de Arbowet en het Arbobesluit de basis. Daarnaast is er ook andere wet- en regelgeving van invloed op de manier waarop bedrijven de bhv kunnen organiseren. Het gaat dan om de bhv in samenhang met het gebouw/bedrijfsterrein, de mate van brandveiligheid, en de aanwezige brandveiligheidsvoorzieningen en -installaties.

Ten slotte is er ook wet- en regelgeving waaruit aanvullende eisen voor de bhv kunnen voortkomen. Het gaat dan om wet- en regelgeving die van toepassing is op specifieke werkzaamheden en/of activiteiten of op specifieke doelgroepen. Deze wet- en regelgeving kan leiden tot bhv-maatregelen en tot eisen aan de competenties van bhv'ers. In bijlage 1 is het wettelijk kader verder uitgewerkt.

4 Invulling van de bhv-module

In dit hoofdstuk is de mogelijke invulling van een bhv-module beschreven. Bedrijven in een specifieke branche kunnen met deze aanpak komen tot een effectieve bhv-organisatie, die is afgestemd op de betreffende branche en die voldoet aan de (doel)voorschriften uit de Arbowet- en regelgeving en de overige voor de bhv relevante wet- en regelgeving. Waar relevant wordt aangegeven welke branchespecifieke informatie kan worden toegevoegd.

De Beleidsregel arbocatalogi (2019) stelt eisen aan de vorm, de toetsing en de geldigheid van de toetsing van een arbocatalogus en dus aan de bhv-module (zie paragraaf 2).

4.1 Van RI&E naar bhv

Wat zijn de stappen om te komen tot een effectieve bhv-organisatie?

- Stap 1 Bepaal de restrisico's en maatgevende factoren vanuit de RI&E.
- Stap 2 Bepaal of het bedrijf voldoet aan de voor de bhv-relevante wet- en regelgeving en of specifieke eisen gelden van verzekeraars en/of afnemers.
- Stap 3 Stel incidentscenario's op.
- Stap 4 Bepaal de benodigde bhv-organisatie.
- Stap 5 Leg de bhv-organisatie vast in een plan.
- Stap 6 Borg de bhv.

Stap 1 Bepaal de restrisico's en maatgevende factoren vanuit de RI&E

Op basis van de informatie uit de RI&E kan het bedrijf bepalen op welke incidenten de bhv voorbereid moet zijn. De maatgevende factoren bepalen mede waarmee het bedrijf rekening moet houden bij de invulling van de bhv.

Inventariseer de situatie in het bedrijf aan de hand van onderstaande vragen.

- a. Wat zijn specifieke restrisico's die kunnen leiden tot incidenten in het bedrijf, waarvoor preventieve maatregelen niet mogelijk of haalbaar zijn, of die kunnen plaatsvinden ondanks preventieve maatregelen?
- b. Zijn er specifieke incidenten opgetreden in het bedrijf waar de bhv op moet zijn voorbereid?

- c. Zijn er bijzondere categorieën werknemers waar de bhv bij een incident rekening mee moet houden?
- d. Zijn er voldoende maatregelen genomen om de veiligheids- en gezondheidsrisico's voor bhv'ers te voorkomen en te beperken?

Informatie voor de bhv-module vanuit de branche over specifieke restrisico's

Neem in de bhv-module een overzicht op van de meest voorkomende risico's in de branche die kunnen leiden tot een inzet van de bhv. Maak gebruik van deze bronnen:

- Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)
- De Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA)
- Brochures met arbeidsrisico's in bepaalde branches van de Inspectie SZW
- Storybuilder van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)
- Voorbeelden van restrisico's (zie bijlage 3) en het Arbo-informatieblad *Bedrijfs-hulpverlening- en noodorganisatie (AI-10)*
- Statistiek, casuïstiek en casestudy van branden (zie bijlage 6)
- *Arbo in bedrijf 2018* Inspectie SZW
- Arboportaal.nl voor publicaties over arbeidsrisico's in een specifieke branche

- e. Wat zijn de maatgevende factoren?
- De aard, grootte en complexiteit van het gebouw.
 - Het aantal aanwezigen. Denk hierbij ook aan bezoekers en overige derden.
 - De mate van zelfredzaamheid: de aanwezigheid van verminderd en niet-zelfredzame personen.
 - De beschikbaarheid en opkomsttijd van de professionele hulpverleningsdiensten.
 - Externe risico's: zijn er risico's in de omgeving die kunnen leiden tot incidenten waarbij de inzet van de bhv nodig is?

Informatie voor de bhv-module vanuit de branche

Het aantal aanwezigen en de mate van zelfredzaamheid kunnen branchespecifiek zijn en leiden tot bhv-maatregelen die gelden voor een branche. Deel goede voorbeelden uit de branche zoals goede bhv-praktijken (zie bijlage 5).

Stap 2 Bepaal of het bedrijf voldoet aan de voor de bhv relevante wet- en regelgeving en aan eisen van verzekeraars en/of afnemers

Met de checklist in bijlage 7 kan een bedrijf controleren of de bhv-organisatie voldoet aan de voor de bhv relevante wet- en regelgeving. Ga verder ook na of verzekeraars/afnemers in de branchespecifieke maatregelen eisen die gevolgen hebben voor de bhv.

Informatie voor de bhv-module vanuit de branche

Geef voorlichting over branchespecifieke wet- en regelgeving voor de bhv. Neem een overzicht op van voor de branchespecifieke eisen van verzekeraars/afnemers met gevolgen voor de bhv.

Stap 3 Stel incidentscenario's op

Incidentscenario's beschrijven mogelijke situaties die zich kunnen voordoen, zoals een brand, ongeval of ontruiming. Door het opstellen van bedrijfsspecifieke incidentscenario's wordt inzichtelijk wat er moet gebeuren om een effectieve bhv-inzet te kunnen doen.

Door het opstellen van bedrijfsspecifieke incidentscenario's wordt inzichtelijk wat er moet gebeuren om een effectieve bhv-inzet te kunnen doen.

De incidentscenario's kunnen worden bepaald op basis van:

- de geïnventariseerde risico's;
- de maatgevende factoren;
- informatie over de meest voorkomende ongevallen;
- informatie over de meest voorkomende plaatsen van ontstaan van brand (zie bijlage 6).

Het verloop van een incident wordt beïnvloed door de samenhang tussen de bouwkundige, (installatie)technische en brandveiligheidsvoorzieningen. De bhv moet hierbij aansluiten.

Betrek zo mogelijk de preventiemedewerker en de ondernemingsraad (or) of personeelsvertegenwoordiging (pvt) bij het opstellen van scenario's.

Aandachtspunten bij het opstellen van scenario's

- Stel de doelen voor de bhv-organisatie vast; die geven richting aan het handelen van de bhv bij de incidentscenario's.

Voorbeelden van doelen

- Het voorkomen van doden en/of gewonden met blijvend letsel en het zoveel mogelijk beperken van het aantal gewonden zonder blijvend letsel.
 - Het beheersbaar houden van een brand, zodanig dat zowel direct als indirect, zo min mogelijk nadelig effect buiten een vooraf gebied ontstaat.
- Stel de incidentscenario's vast en bepaal de plaats waar ze in het bedrijf kunnen optreden.
 - Neem in de incidentscenario's de feitelijke situatie in het bedrijf als uitgangspunt. Inventariseer de bouwkundige situatie en (installatie)technische brandveiligheidsvoorzieningen. Het verloop van een incident kan worden beïnvloed door de samenhang tussen de bouwkundige en (installatie)technische voorzieningen en de bhv-organisatie. De mate van brandveiligheid in een gebouw bepaalt mede de omvang van de bhv-organisatie.
 - Houd in de incidentscenario's rekening met het aantal aanwezigen: werknemers en bezoekers en de mate van zelfredzaamheid van de aanwezigen. Houd, als dat relevant is, ook rekening met de zorgplicht voor derden. Zijn er veel mensen die hulp nodig hebben bij een evacuatie? Dan kan het soms noodzakelijk zijn om alle personeelsleden (en dus niet alleen de bhv'ers) een ontruimingstaak te geven.
 - Bepaal de opkomst- en responsetijd voor de bhv. Bhv'ers moeten zo snel mogelijk na de melding van een brand of ongeval kunnen optreden. Hun inzet duurt tot het moment dat professionele hulpverleners arriveren en de hulpverlening overnemen.

De Inspectie SZW hanteerde tot 2007 als norm dat de bhv binnen 3 minuten na de melding van een incident in actie komt. Sindsdien stelt de Inspectie SZW dat de responsetijd een kwestie is van maatwerk, afhankelijk van de stand van de techniek en maatgevende factoren.

Het is belangrijk om te testen of de responsetijden haalbaar zijn. Praktijkoefeningen op basis van de incidentscenario's geven inzicht in realistische tijden en kunnen leiden tot een aanpassing van het aantal bhv'ers dat nodig is om op tijd ter plaatse te zijn.

- Ga de opkomsttijd van brandweer en andere hulpverleningsdiensten na en houd hier rekening mee in de incidentscenario's.
- Bepaal de alarmeringsprocedure. Wie moeten worden gealarmeerd bij een incident? Denk daarbij aan de alarmering van bhv'ers, externe hulpverleners, directie, personeel en bezoekers.
- Bepaal de verdeling van taken en verantwoordelijkheden binnen de bhv-organisatie. Maak afspraken over de inzetprocedures voor de bhv. Bijvoorbeeld: wie alarmeert, wie ontruimt, wie verleent eerste hulp, wie coördineert, wie vangt mensen op na ontruiming? En: hoe en met wie wordt gecommuniceerd?
- Speel de incidentscenario's na: simuleer de bhv-inzet bij de mogelijke incidenten op een plattegrond van het gebouw of terrein (table-top). Houd praktijkoefeningen om het verloop van de scenario's te testen. Stel de procedures zo nodig bij.
- Bepaal welke middelen nodig zijn voor de bhv.

Informatie voor de bhv-module vanuit de branche

Maak zo nodig formats voor branchespecifieke brand- of ongevalsscenario's. In bijlage 8 is een aantal relevante scenario's opgenomen.

Stap 4 Bepaal de benodigde bhv-organisatie

Op basis van de incidentscenario's kan worden bepaald hoeveel bhv'ers er nodig zijn voor een effectieve bhv-inzet bij de verschillende incidentscenario's in het bedrijf.

Aandachtspunten bij het bepalen van de bhv-organisatie

- Bepaal wat de taakverdeling is tussen de bhv'ers.
- Bepaal of er ploegleiders nodig zijn om leiding te geven aan een bhv-inzet.
- Breng in kaart hoeveel (opgeleide en geoefende) bhv'ers het bedrijf nodig heeft om te zorgen dat er altijd bhv is als er wordt gewerkt. Zorg ervoor dat er altijd voldoende bhv'ers zijn. Houd daarbij rekening met afwezigheid vanwege verlof, verzuim en het werken in ploegen. In bijlage 9 zijn voorbeelden van methoden om het aantal bhv'ers te bepalen opgenomen.

- Benut al aanwezige competenties van werknemers voor de bhv. Denk hierbij aan werknemers die al betrokken zijn bij het risicodenken in het bedrijf, zoals preventiemedewerkers of toezichthouders in bijvoorbeeld zwembaden. Receptiemedewerkers kunnen een belangrijke rol spelen in de alarmering en communicatie tijdens een incident. Maak gebruik van hun communicatieve vaardigheden.
- Bepaal welke middelen nodig zijn om de bhv-taken uit te voeren: eerste hulp materialen, blusmiddelen, ontruimingsmiddelen, communicatiemiddelen en persoonlijke beschermingsmiddelen.
Bepaal de procedures voor alarmering, eerste hulpverlening, brandbestrijding en ontruiming. Sommige organisaties zetten de bhv ook in voor andere, niet wettelijk verplichte, taken. Ook voor die taken moeten dan procedures zijn opgesteld.
- Stel vast in welke mate medewerkers in hun eentje werken en welke risico's deze alleenwerkers lopen. Kijk of alleen werken vermeden kan worden. Kan dat niet? Leg dan vast hoe alleenwerkers hulp kunnen krijgen bij een incident. Neem zo mogelijk aanvullende maatregelen en geef hier instructie over aan de alleenwerkers.
- Bepaal welke opleiding, herhaling en oefening bhv'ers nodig hebben om inzetbaar te blijven. Zorg dat bhv'ers worden opgeleid, gericht op de incident-scenario's van het bedrijf.
- Houd bij opleiding en instructie rekening met de risico's die bhv'ers zelf kunnen lopen in geval van inzet.
- Bepaal welke instructie en voorlichting werknemers en derden nodig hebben. Zorg ervoor dat werknemers worden voorgelicht over de bhv-organisatie, het melden van een incident en over wat ze moeten doen bij een incident. Zorg ervoor dat ook bezoekers kunnen zien en horen wat ze moeten doen bij een incident.
- Heeft het bedrijf te maken met externe risico's, zoals de opslag van gevaarlijke stoffen bij buurbedrijven? Maak dan afspraken met het bedrijf waar de externe risico's vandaan kunnen komen: over de risico's, de benodigde bhv, en de samenwerking tussen bhv'ers van de betrokken bedrijven.
- Werkt de eigen bhv-organisatie samen met de bhv van bedrijven in hetzelfde gebouw? Leg de afspraken over de samenwerking dan vast.
- Zorg dat de bhv bekend is met de bouwkundige en brandveiligheidsvoorzieningen die de mate van brandveiligheid bepalen. Stem de bhv-inzet af op de brandveiligheidsvoorschriften in het Bouwbesluit en, indien aanwezig, de eventuele omgevingsvergunning brandveilig gebruik.

Informatie voor de bhv-module vanuit de branche

Wijs bedrijven op het overzicht met hulpmiddelen (bijlage 5). Maak zo nodig een specifieke invulling voor de branche.

Stap 5 Leg de bhv-organisatie vast in een plan

Stel een bhv-plan op waarin staat hoe de bhv-organisatie eruitziet, en welke afspraken er binnen het bedrijf gelden in het geval van een incident.

In de basisinspectiemodule bedrijfshulpverlening (bim) heeft de Inspectie SZW vastgelegd waar ze de bhv tijdens bedrijfsbezoeken op inspecteert. Zorg dat deze punten in ieder geval beschreven zijn in het bhv-plan, voor zover relevant

Met betrekking tot het bhv-plan kan de inspectie onderstaande zaken beoordelen:

1. Is aansluiting gezocht bij omgevingsvergunning brandveilig gebruik?
2. Zijn de maatgevende factoren bekend, benoemd?
 - a Aard, grootte, ligging.
 - b Aanwezige gevaren.
 - c Te verwachten aantallen aanwezige werknemers, gedetineerden en derden.
 - d Wat zijn te verwachten aantallen niet-zelfredzame personen bij brand, ontruiming?
 - e Opkomsttijd brandweer en andere hulporganisaties.
 - f Eventueel externe deskundigen die ingeschakeld kunnen/moeten worden.
3. Is een onderverdeling gemaakt naar aanwezige onderwerpen?
 - a Eerste hulp bij ongevallen.
 - b Beperken en bestrijden beginnende brand.
 - c Alarmeren en evacueren aanwezige personen.
 - d Alarmeren en opvangen externe hulpverlening.
4. Is er schriftelijke vastlegging van:
 - a Namen en taken van de bhv'ers? Dit in het algemeen, maar ook specifiek voor het evacuatie dan wel ontruimingsplan.
 - b Registratie van opleiding, training en oefening?
 - c Beschikbaarheid en locatie van de (fysieke) uitrusting/hulpmiddelen?
 - d Verzamelplaats en registratie van aanwezige personen bij ontruiming?
 - e Communicatieplan (zowel met interne als externe personen en diensten)?
 - f Plattegronden met vluchtroutes, instructies en waar deze zijn opgehangen?

5. Zijn de bhv-plannen en de bhv-organisatie kenbaar gemaakt aan medewerkers, andere aanwezige organisaties dan wel ingeleend personeel?
6. Wordt het bhv-plan, zo nodig, periodiek getoetst op actualiteit?

Informatie voor de bhv-module vanuit de branche

Wijs bedrijven op het overzicht met hulpmiddelen (bijlage 5). Maak zo nodig een specifieke invulling van een bhv-plan per branche.

Stap 6 Borg de bhv

Voor de borging van de bhv zijn de volgende aspecten van belang:

- Zorg dat er altijd bhv geregeld is als er wordt gewerkt.
- Houd regelmatig een evaluatie van de invulling en werkwijze van de bhv-organisatie op basis van een actuele RI&E. Beoordeel de risico's en de gevolgen voor de bhv opnieuw als er wijzigingen in het bedrijfsproces en personeelsbestand zijn, of bij een verbouwing of verhuizing. Stem de bhv-organisatie af op de gewijzigde risico's.

Voor een goede borging van de bhv-organisatie is verder een regelmatige audit belangrijk (zie bijlage 5 voor de checklist Bhv op orde? die daarbij kan worden gebruikt).

Bedrijven die gebruikmaken van een kwaliteits- of arbozorgsysteem, kunnen ervoor kiezen de bhv-organisatie en -procedures daarin op te nemen. Op die manier worden ook die aspecten meegenomen in de audits die in dat kader regelmatig plaatsvinden.

Betrek de preventiemedewerker en de or of pvt bij de resultaten van de audit en de eventuele bijstellingen die op grond daarvan plaatsvinden in de bhv-beleid en het bhv-plan.

- Zorg ervoor dat de bhv-organisatie goed inzetbaar is en blijft.
 - Zorg ervoor dat bhv'ers worden opgeleid voor een inzet bij de incidentscenario's van het bedrijf. Zie bijlage 10 voor het bhv-competentieprofiel.
 - Houd de competenties van bhv'ers op peil door regelmatige herhalingscursussen en eventuele bijscholing.

- De eigen veiligheid van de bhv'er staat altijd voorop. Zorg ervoor dat bij opleidings- en oefenactiviteiten het afwegen van de risico's bij een inzet aan bod komt.
 - Houd structureel oefeningen met de bhv en zo mogelijk de aanwezigen op basis van de incidentscenario's. Zowel de Inspectie SZW raadt aan minimaal één keer per jaar een ontruimingsoefening te houden.
 - Evalueer de bhv-inzet na (bijna-)incidenten en bekijk het effect van de maatregelen voor nazorg. Stel procedures en maatregelen zo nodig bij. Bespreek de ervaringen met de bhv'ers en pas de inhoud van bhv-oefeningen, opleidingen en herhalingen aan zodat de bhv competent blijft.
- Geef werknemers en andere aanwezigen instructie en voorlichting over bhv en over wat ze moeten doen bij een incident. Informeer hen ook over wijzigingen in de bhv-organisatie en procedures.

Informatie voor de bhv-module vanuit de branche

Wijs bedrijven op het overzicht met hulpmiddelen (bijlage 5). Maak zo nodig een specifieke invulling per branche.

4.2 De Beleidsregel arbocatalogi en de bhv-module

De Beleidsregel arbocatalogi (2019) stelt eisen aan de vorm, de toetsing en de geldigheid van de toetsing van een arbocatalogus. Aan de hand van de volgende vragen kunnen de sociale partners toetsen of de bhv-module voldoet aan de criteria uit deze beleidsregel.

Criteria beleidsregel Arbocatalogi 2019	Ja	Nee
1 Is de bhv-module in het Nederlands geschreven? Engels is alleen toegestaan als dat binnen de sector of branche de gebruikelijke taal is van communiceren.	☐	☐
2 Wordt bij iedere maatregel of oplossing gerefereerd aan het artikel(lid) van de Arbowet waaraan invulling wordt gegeven? De inspectie SZW gebruikt een format om te bepalen of de arbocatalogus aan deze eis voldoet.	☐	☐
3 Is de bhv-module goed leesbaar en praktisch toepasbaar voor het werkgebied?	☐	☐
4 Is de bhv-module tot stand gekomen door vertegenwoordigers van de werkgevers en werknemers in betreffend werkgebied?	☐	☐
5 Is de bhv-module voor iedereen kosteloos beschikbaar en toegankelijk?	☐	☐

Criteria beleidsregel Arbocatalogi 2019		Ja	Nee
6	Zijn de maatregelen of oplossingen in de bhv-module dusdanig dat redelijkerwijs verwacht kan worden dat met de navolging hiervan wordt voldaan aan de (doel)voorschriften van bhv in de Arbowet? Zijn er bijvoorbeeld goede praktijkvoorbeelden of onderzoeken die bovenstaande kunnen onderbouwen?	☐	☐
7	Besteedt de bhv-module aandacht aan bijzondere categorieën werknemers? Zo ja, is duidelijk beschreven hoe er rekening wordt gehouden met bijzondere categorieën werknemers in relatie tot bhv?	☐	☐

Na zes jaar moet de arbocatalogus opnieuw getoetst worden.

Advies: voer na vijf jaar een uitgebreide evaluatie uit op de bhv-module, en verwerk de uitkomsten van die evaluatie alvast in de bhv-module. Op die manier kan de module na zes jaar op tijd getoetst worden.

Goedgekeurde arbocatalogi zijn te vinden op www.arboportaal.nl.

Bijlagen

Wettelijk kader voor de bhv

De Arbowet en het Arbobesluit, met daarin de wettelijke (doel)voorschriften over bhv, vormen de basis voor deze handreiking. Daarnaast is er ook andere wet- en regelgeving van invloed op de organisatie de bhv. Het gaat dan om de bhv in samenhang met het gebouw/bedrijfsterrein, de mate van brandveiligheid en de aanwezige brandveiligheidsvoorzieningen en -installaties. Ten slotte is er ook wet- en regelgeving waaruit aanvullende eisen voor de bhv kunnen voortkomen. Het gaat dan om wet- en regelgeving die van toepassing is bij specifieke werkzaamheden en/of activiteiten, of voor specifieke doelgroepen.

Tabel 1 Voor de bhv relevante wet- en regelgeving

Voor alle bedrijven relevante wet- en regelgeving over bhv	Overige wet- en regelgeving met gevolgen voor bhv
Arbidsomstandighedenwet	Zorgplicht op grond van wetgeving voor de sector/branche
Burgerlijk Wetboek	Besluit brandveilig gebruik en de basishulpverlening overige plaatsen
Wet op de Ondernemingsraden	Wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang
Arbidsomstandighedenbesluit	Wet milieubeheer
Bouwbesluit	Wet milieugevaarlijke stoffen
Besluit bouwwerken leefomgeving	Wet gewasbestrijdingsmiddelen en biociden
Besluit Omgevingsrecht	Milieuvergunningen

1 Voor alle bedrijven relevante wet- en regelgeving over bhv

Tabel 1 toont alle wet- en regelgeving die voor de bhv relevant kan zijn. In deze paragraaf lichten we de linkerkolom uit deze afbeelding nader toe.

Beleidsverplichting bhv (Arbowet, artikel 3)

Artikel 3 van de Arbowet regelt dat een werkgever verplicht is om in het arbobeleid op te nemen welke maatregelen hij treft voor zijn werknemers en andere aanwezige personen binnen zijn bedrijf als het gaat om:

- Eerste hulp bij ongevallen;
- Het bestrijden van brand en het beperken van de gevolgen van ongevallen;
- Alarmering en ontruiming;
- Communicatie en verbindingen met externe hulpdiensten.

De laatstgenoemde taak is geen basistaak voor de bhv, maar kan wel bij bhv'ers belegd worden.

Deskundige bijstand op gebied van bhv (Arbowet, artikel 15 en toelichting art. 5 in memorie van toelichting bij wetwijziging Arbowet per 1 januari 2007)

Voor de werkgever gelden algemene verplichtingen als het gaat om de veiligheid en de gezondheid van werknemers. Daarnaast kunnen (op grond van richtlijn nr. 89/391/EEG) ook specifieke verplichtingen gelden op het gebied van eerste hulp, brandbestrijding, en de evacuatie van werknemers bij ernstig en onmiddellijk gevaar. De werkgever moet maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat deze crisissituaties op een goede manier worden beheerst. Deze maatregelen zijn een kwestie van maatwerk; de werkgever moet ze afstemmen op de aard en de grootte van de activiteiten van zijn bedrijf. Bij het nemen van maatregelen zal de werkgever bovendien rekening moeten houden met de werknemers die normaliter in zijn bedrijf of instelling aanwezig zijn. Zo vragen mensen met verstandelijke of fysieke beperkingen een andere inzet van de bedrijfshulpverlening dan een groep doorsnee werknemers zonder beperkingen.

Bedrijfshulpverleners

Om de maatregelen uit te voeren moet de werkgever zich laten bijstaan door één of meer daartoe opgeleide werknemers, de bedrijfshulpverleners. De werkgever moet één of meer werknemers aanwijzen als bedrijfshulpverleners, met in elk geval onderstaande taken:

- a. het verlenen van eerste hulp bij ongevallen;
- b. het beperken en het bestrijden van brand en het beperken van de gevolgen van ongevallen;
- c. het in noodsituaties alarmeren en evacueren van alle werknemers en andere personen in het bedrijf of de inrichting.

Bedrijfshulpverleners moeten zijn opgeleid voor hun taken op het terrein van eerste hulp, brandbestrijding en evacuatie van personen. Bovendien moeten ze kunnen beschikken over het nodige materieel om hulpverlenende taken uit te kunnen voeren. Het juiste voorzieningenniveau vloeit voort uit de RI&E.

Aantal bhv'ers

Het aantal bedrijfshulpverleners dat een werkgever aanwijst hangt samen met de grootte van het bedrijf en de specifieke risico's van het bedrijf. Dit is dus een kwestie van maatwerk. Op basis van de RI&E moet de werkgever het juiste aantal

bedrijfshulpverleners vaststellen. Daarbij moeten er zoveel bedrijfshulpverleners worden aangewezen en opgeleid dat er, rekening houdend met ziekte, vakanties of ploegendiensten, op elk moment voldoende hulpverleners binnen het bedrijf aanwezig zijn. Het is denkbaar dat in kleine bedrijven de werkgever zélf de hulpverleningstaken op zich neemt, op voorwaarde dat ook zijn vervanging bij eventuele afwezigheid goed geregeld is.

Opleiding en oefening

Om in noodsituaties adequaat te kunnen opereren, is het nodig om het opleidingsniveau van de bedrijfshulpverleners op peil te houden. Dit betekent, afhankelijk van onder meer de complexiteit van de bedrijfsactiviteiten, dat bedrijfshulpverleners regelmatig na- of bijscholing moeten volgen. Ook is het belangrijk om regelmatig oefeningen te organiseren in het bedrijf.

Voorkomen van gevaar voor derden (Arbowet, artikel 10)

Artikel 10 van de Arbowet verplicht de werkgever om ook derden die aanwezig zijn in (de directe omgeving van) het bedrijf te beschermen tegen de gevaren die de onderneming kan veroorzaken. Werkgevers moeten dus rekening houden met de aanwezigheid van werknemers van een andere werkgever, zoals werknemers van een schoonmaak-, beveiligings- of onderhoudsbedrijf. Het is aan de samenwerkende werkgevers om afspraken te maken over de bhv-inzet.

De zorg voor klanten en bezoekers is geregeld in artikel 15. Dit artikel verplicht werkgevers om in noodsituaties naast werknemers ook andere personen in het bedrijf of de inrichting te alarmeren en te evacueren.

Zelfstandigen zonder personeel

Zelfstandigen zonder personeel (zzp'er) hebben geen medewerkers in dienst en zijn voor de Arbowet geen werkgever. In die zin zijn ze dus ook niet bhv-plichtig. Wél is de zzp'er verantwoordelijk voor zijn eigen veiligheid. Hoewel een zzp'er niet officieel in dienst is bij een bedrijf, kan het voorkomen dat de Inspectie SZW hem tóch als werknemer ziet. Dat geldt als hij 'onder gezag' werkt. In dat geval is alle Arbowet- en regelgeving van toepassing. Als een zzp'er bijvoorbeeld als onderaannemer onder gezag van een hoofdaannemer werkt, is de hoofdaannemer verantwoordelijk voor het organiseren van de bhv voor de zzp'er. In voorkomende gevallen moeten er dan afspraken worden gemaakt met degene die wordt beschouwd als werkgever van de zzp'er.

RI&E en invulling van de bhv (Arbowet artikel 5)

In de risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) brengt de werkgever de brand- en ongevalsrisico's voor zijn bedrijf of organisatie in kaart. Deze RI&E vormt de basis voor de maatwerkinvulling van de bhv, oftewel het aantal bhv'ers en hun opleiding en uitrusting.

De bhv moet verder ook geregeld zijn voor personen die alleen of in een duo werken én voor medewerkers die werken op locatie. Bij de invulling van de bhv moet rekening worden gehouden met de hulpverlening aan bijzondere categorieën werknemers.

Verplichtingen werknemers ten aanzien van veiligheid (Arbowet, artikel 3f, 11 en 29)

Merken werknemers veiligheidsgevaaren of -incidenten op? Dan zijn ze verplicht deze direct te melden. Er mag verder van hen worden verwacht dat zij actief meewerken en meedoen als de werkgever voorlichting en training aanbiedt op het terrein van veiligheid en bhv.

Elke werknemer moet bij ernstig en onmiddellijk gevaar voor zijn eigen veiligheid of die van anderen, rekening houdend met zijn technische kennis en middelen, de nodige passende maatregelen kunnen nemen om de gevolgen van zulk gevaar te voorkomen (artikel 3f).

Levert een situatie ernstig gevaar op voor een werknemer zelf of voor anderen? En dreigt het gevaar zo onmiddellijk dat een toezichthouder niet tijdig kan optreden? Dan hebben werknemers het recht om het werk stil te leggen of te onderbreken. Ze moeten dit dan wel direct melden (Arbowet, artikel 29).

Voorlichting aan werknemers (Arbowet, artikel 8)

De werkgever moet ervoor zorgen dat werknemers zijn voorgelicht over hoe de bhv is georganiseerd.

Samenwerking tussen werkgever en werknemers (Arbowet artikel 12, WOR artikel 23, 24, 25, 27 lid 1, 31 en 31b)

Het overleg tussen werkgever en werknemers over bhv is geregeld in artikel 12 van de Arbowet en in de Wet op de ondernemingsraden (WOR). Daarnaast heeft de or recht op overleg op grond van artikel 23 en 24 van de WOR.

Samenwerking bij uitvoering arbobeleid

Artikel 12 van de Arbowet verplicht werkgever en werknemers samen te werken bij de uitvoering van het arbobeleid. Daarbij blijft de werkgever de eerstverantwoordelijke. De wetgever heeft de werkgever nadrukkelijk opgedragen het initiatief te nemen voor overleg over de arbeidsomstandigheden. Doel is om te voorkomen dat belangrijke preventieve maatregelen en de organisatie van de bhv zonder overleg tot stand komen.

Ondernemingsraad (or) of personeelsvertegenwoordiging (pvt)

Elke onderneming in Nederland met ten minste vijftig werknemers moet een or hebben. In ondernemingen met tien tot vijftig werknemers die geen or of pvt hebben, moeten verplicht personeelsvergaderingen gehouden worden (WOR, artikel 35b, lid 1). Hetzelfde geldt voor ondernemingen met minder dan tien werknemers. Dit betekent dat de werkgever minstens twee keer per jaar met zijn werknemers bijeen moet komen, en daarnaast telkens wanneer ten minste een kwart van zijn werknemers daar gemotiveerd om vraagt.

In artikel 27 lid 1 van de WOR is het instemmingsrecht op het gebied van de veiligheid, de gezondheid en het welzijn geregeld. Dit geldt voor de or, de pvt of, bij het ontbreken daarvan, de belanghebbende werknemers. De werkgever moet de or om instemming vragen voor het vaststellen, wijzigen of intrekken van personele regelingen, zoals regelingen voor arbeidsomstandigheden.

Heeft de organisatie geen or? Dan moet de werkgever het overleg voeren met de pvt, die in zo'n geval hetzelfde instemmingsrecht heeft als een or. Heeft de organisatie ook geen pvt? Dan moet de werkgever voor elk voorgenomen besluit dat kan leiden tot belangrijke veranderingen in de arbeidsomstandigheden, advies vragen aan ten minste een kwart van de werknemers. Zo kunnen de werknemers tóch invloed uitoefenen op de praktische uitvoering van het arbobeleid.

Besluiten over de arbeidsomstandigheden vallen onder het instemmingsrecht en moeten dus altijd goedkeuring krijgen van de or (of pvt).

Bij het invoeren of wijzigen van een belangrijke technologische voorziening heeft de or adviesrecht (artikel 25 WOR). De or kan via dit recht bijvoorbeeld invloed uitoefenen op de besluitvorming over voor de bhv relevante voorzieningen, zoals alarmsystemen of brandblusinstallaties.

Op grond van het recht op informatie (WOR, artikel 31) en het recht op informatie over het sociale beleid van de werkgever, inclusief veiligheidsbeleid (WOR, artikel 31b), kan de or vragen om informatie die nodig is om de or-taken goed te kunnen vervullen.

Wil de or zélf voorstellen doen op het gebied van bhv? Dan kan dat ook. Het initiatiefrecht (WOR, artikel 23, lid 3) en de verplichting naleving te bevorderen van de wettelijke voorschriften op het gebied van de arbeidsomstandigheden (WOR, artikel 28) bieden hiertoe de mogelijkheid.

Verschillende werkgevers in een bedrijf of inrichting (Arbowet, artikel 19)

De verantwoordelijkheid van de werkgever kan niet worden uitbesteed aan een andere werkgever. Iedere werkgever moet de bhv voor zijn eigen organisatie organiseren.

Wel kunnen werkgevers samenwerken op het gebied van bhv. Is er sprake van verschillende werkgevers binnen een bedrijf of inrichting? Dan moeten zij samenwerken om aan de bhv-verplichting te voldoen. Dit is bijvoorbeeld het geval in een bedrijfsverzamelgebouw. De afspraken over de samenwerking moeten schriftelijk worden vastgelegd.

Naast de (doel)voorschriften uit de Arbowet, is er ook andere wetgeving van invloed op de manier waarop de bhv moet worden georganiseerd. Het gaat dan onder meer om wetgeving die werkgevers een zorgplicht oplegt voor werknemers en derden. Vanuit wet- en regelgeving over voorzieningen in noodsituaties en de mate van brandveiligheid van een gebouw, kunnen ook aanvullende eisen aan de bhv voortkomen. Het gebouw en de mate van brandveiligheid van het gebouw bepalen mede welke bhv-organisatie nodig is.

Zorgplicht voor werknemers (burgerlijk wetboek, artikel 7:658)

In het burgerlijk wetboek (art. 7:658) is de algemene zorgplicht van de werkgever opgenomen, met als doel om de veiligheid en gezondheid van zijn werknemers te beschermen. Zo is de werkgever verplicht om redelijke maatregelen te nemen en

aanwijzingen te verstrekken om te voorkomen dat werknemers door hun werkzaamheden schade lijden.

Eisen aan voorzieningen in noodsituaties (Arbobesluit, artikel 3.6 t/m artikel 3.10)

Het Arbobesluit stelt onder andere eisen aan de inrichting van arbeidsplaatsen en de daar aanwezige noodvoorzieningen. Het gaat dan om eisen aan:

- het (veilig gebruik van) vluchtwegen en nooduitgangen (geldt voor alle arbeidsplaatsen);
- brandmelding en brandbestrijding (geldt voor alle arbeidsplaatsen);
- noodverlichting (geldt voor arbeidsplaatsen waar werknemers bij het uitvallen van het kunstlicht aan bijzondere gevaren zijn blootgesteld);
- reddingsmiddelen voor drenkelingen (geldt voor arbeidsplaatsen waar gevaar voor verdrinking bestaat).

Eerstehulp post (Arbobesluit artikel 3.25)

Als de aard van de arbeid of de daaraan verbonden gevaren dit noodzakelijk maken, moeten er, in aanvulling op artikel 15 van de Arbowet, voldoende eerstehulp posten aanwezig zijn in het bedrijf of de inrichting. Beschikt de organisatie over een eerstehulp post? Dan gelden daarvoor nadere eisen (zie Arbobesluit artikel 3.25).

Voorschriften voor het brandveilig gebruik van een bouwwerk (Bouwbesluit artikel 1.18 en artikel 7.11 a, Bbl paragraaf 6.1.2 en artikel 6.10)

Gebouwen moeten brandveilig worden gebruikt. Hiervoor gelden landelijke regels die zijn vastgelegd in het Bouwbesluit 2012 en in het Bbl. De regels voor brandveilig gebruik zijn op alle gebouwen en gebruiksfuncties van toepassing. Voor de meer risicovolle vormen van gebruik is een omgevingsvergunning brandveilig gebruik of een gebruiksmelding nodig.

Ook wanneer een omgevingsvergunning brandveilig gebruik of gebruiksmelding nodig is, moet het gebruik van het bouwwerk voldoen aan de brandveiligheidseisen uit het Bouwbesluit 2012. In aanvulling op die eisen mag de gemeente in een omgevingsvergunning brandveilig gebruik en na een gebruiksmelding nadere voorwaarden stellen aan het brandveilig gebruik van dat bouwwerk. Dat mag de gemeente alléén doen wanneer dat bij dat bouwwerk noodzakelijk is voor het voorkomen, beperken en bestrijden van brand, brandgevaar en ongevallen bij brand.

Het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl)

Het Bbl is een van de algemene maatregelen van bestuur (amvb) die invulling geeft aan de wetsartikelen van de Omgevingswet. De Omgevingswet wordt per 1 januari 2021 ingevoerd.

Om een bouwwerk brandveilig te gebruiken, moet er rekening worden gehouden met diverse regels. Die regels staan in de rijksregels van het Bbl. De gemeente kan in bijzondere gevallen in het omgevingsplan maatwerkregels stellen over de meldingsplicht voor het brandveilig gebruiken van een bouwwerk. In het nieuwe begrip 'brandveilig gebruiken bouwwerk' komen de bestaande begrippen vergunningplichtige en de meldingsplichtige activiteiten samen. Het eerste begrip komt uit de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). Het tweede begrip komt uit het Bouwbesluit 2012.

In het Bbl komt het brandveilig gebruiken van een bouwwerk alleen voor als meldingsplichtige activiteit.

De bestaande vergunningplichtige activiteit (Wabo, artikel 2.1, lid 1, onder d) vervalt hiermee.

De rijksregels voor de activiteit 'bouwwerk brandveilig gebruiken' staan in het Bbl. Het Bbl regelt ook dat een gemeente daarvan mag afwijken.

In paragraaf 6.1.2 van het Bbl staan regels over de meldingsplicht voor het gebruiken van een bouwwerk. De meldingsplicht geldt voor het uitoefenen van een aantal gebruiksfuncties in een bouwwerk. Per gebruiksfunctie geldt een vastgesteld aantal personen.

Als een gebruiksmelding verplicht is, moet de initiatiefnemer of gebruiker deze melding minimaal 4 weken van tevoren indienen bij het bevoegd gezag.

De gemeente mag voor een beperkt aantal gebruiksfuncties een ander aantal personen instellen. Dit staat in artikel 6.10 van het Bbl.

Nieuwbouw en bestaande bouw: verschillende eisen

Het Bouwbesluit en het Bbl stellen verschillende eisen aan nieuwbouw en aan bestaande bouw. Dit kan leiden tot een ander niveau van brandveiligheid, en dus ook tot een andere Ausgangssituatie voor de bhv (zie overige aandachtspunten, paragraaf 3). Het Bouwbesluit en het Bbl bevatten voorschriften voor het brandveilig gebruik van het bouwwerk. Het gaat dan onder andere om het gebruik van deuren in vluchtroutes, het gebruik van zelfsluitende deuren, blustoestellen en de aanduiding van blustoestellen.

Gebruiksfuncties

Het Bouwbesluit en het Bbl maken onderscheid in verschillende categorieën van zogenoemde gebruiksfuncties van een gebouw. Daarbij kan het bijvoorbeeld gaan

om een woonfunctie, gezondheidszorgfunctie of industrie functie. Voor elke gebruiksfunctie gelden specifieke eisen, ook aan de aanwezige brandpreventieve voorzieningen. Is vanuit de gebruiksfunctie volgens het Bouwbesluit een brandmeldinstallatie verplicht? Dan zijn ook een ontruimingsalarminstallatie en een ontruimingsplan verplicht.

Hulpverlening bij brand

Het Bouwbesluit regelt ook de hulpverlening bij brand aan iedereen die zich in een bouwwerk of een gebruiksfunctie bevindt (artikel 7.11 a). Een bedrijf dat vanuit het Bouwbesluit verplicht is om een brandmeldinstallatie te hebben of een gebruiksmelding, is ook verplicht voldoende personen aan te wijzen om de ontruiming bij een brand voldoende snel te laten verlopen. Dit geldt ook voor bedrijven die een omgevingsvergunning brandveilig gebruik dienen te hebben volgens de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo). In bijlage 5 zijn verwijzingen naar relevante documenten en website opgenomen onder het kopje brandveiligheid.

Gebruiksmelding

In sommige situaties is het verboden om een gebouw te gebruiken, zonder eerst een gebruiksmelding gedaan te hebben (Bouwbesluit, Artikel 1.18), of een omgevingsvergunning brandveilig gebruik te hebben ontvangen. Denk hierbij aan een risicovoller gebruik van een gebouw.

Een meldingsplicht geldt voor:

- gebruik van een gebouw met een woonfunctie voor kamergewijze verhuur;
- gebruik van een gebouw waar meer dan vijftig personen tegelijk aanwezig zijn;
- gebruik van een gebouw waar een beroep op artikel 1.3 ‘gelijkwaardigheidsbepaling’ is gedaan, voor voorschriften uit hoofdstuk 6 en 7 van het Bouwbesluit uit het oogpunt van brandveiligheid.

Na de melding kan de gemeente of brandweer controleren of aan de brandveiligheidseisen is voldaan. Eventueel kunnen zij nadere voorwaarden opleggen die noodzakelijk zijn voor het voorkomen, beperken en bestrijden van brand, brandgevaar, en ongevallen bij brand.

De verplichting tot het hebben van een omgevingsvergunning brandveilig gebruik is geregeld in het Besluit omgevingsrecht (Bor), dat deel uitmaakt van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo).

Gebruikers die een omgevingsvergunning brandveilig gebruik nodig hebben zijn:

- een dagverblijf waar meer dan tien kinderen (jonger dan twaalf jaar) verblijven, zoals een basisschool of een kinderdagverblijf;
- een dagverblijf waar meer dan tien kinderen verblijven die lichamelijk of verstandelijk gehandicapt zijn, ongeacht leeftijd;
- een nachtverblijf waar meer dan tien personen verblijven, zoals een hotel, ziekenhuis en verpleeghuis.

2 Overige specifieke wet- en regelgeving met mogelijke gevolgen voor de bhv

Voor sommige branches heeft specifieke wet- en regelgeving gevolgen voor de bhv.

Zorgplicht in diverse wetten voor derden

In bepaalde branches is de zorgplicht voor derden vastgelegd in andere wetgeving dan de Arbowet. Denk hierbij aan de kinderopvang, justitiële inrichtingen, ziekenhuizen en het onderwijs. Deze wetten kunnen aanvullende eisen stellen in het kader van hulpverlening aan derden, en kunnen dus ook gevolgen hebben voor de inrichting van de bhv-organisatie.

Hulpverlening bij brand

Het Bouwbesluit regelt de hulpverlening bij brand aan iedereen die zich in een bouwwerk of een gebruiksfunctie bevindt. Is een bedrijf vanuit het Bouwbesluit verplicht om een brandmeldinstallatie te hebben en/of een gebruiksmelding te doen, dan is dat bedrijf ook verplicht om voldoende personen aan te wijzen om de ontruiming bij een brand voldoende snel te laten verlopen. Deze verplichting geldt ook voor bedrijven die een omgevingsvergunning brandveilig gebruik moeten hebben volgens de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.

Specifieke bhv-maatregelen op grond van het Arbobesluit

Specifieke bhv-maatregelen zijn vereist in de volgende situaties:

- bij het werken met gevaarlijke stoffen in het algemeen (Arbobesluit, artikel 4.7);
- bij risico's op zware ongevallen met gevaarlijke stoffen (waaronder verplichte scenariobeschrijving van ongevallen in de RI&E) (Arbobesluit, artikel 2.5b);
- bij werk in ruimten waar gevaar bestaat voor verstikking, bedwelming of vergiftiging dan wel brand of explosie (Arbobesluit, artikel 3.5g).

Zorgplicht om schade aan mens en milieu te voorkomen

Bedrijven kunnen vanwege de stoffen die ze produceren, verwerken of doorgeven, te maken krijgen met de zorgplicht om schade aan mens en milieu binnen en buiten het bedrijf te voorkomen en te beperken. De wet- en regelgeving van de Wet milieubeheer (Wm), de Wet milieugevaarlijke stoffen (Wms) en de Wet gewasbestrijdingsmiddelen en biociden (Wgb) kunnen dan van toepassing zijn.

Bedrijven moeten de risico's kennen van stoffen die ze produceren, verwerken of doorgeven aan klanten. Daarnaast moeten ze maatregelen nemen om die risico's te beheersen.

Milieuvergunningen kunnen bovendien voorschriften bevatten ter voorkoming en beperking van milieuschade in geval van incidenten. Deze zorgplicht kan leiden tot specifieke eisen aan de inzetmogelijkheden van de bedrijfshulpverlening.

Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen (naar aanleiding van de Wet innovatie en kwaliteit kinderopvang)

Artikel 1.51

De houder van een kindercentrum voert een beleid dat ertoe leidt dat de veiligheid en de gezondheid van de op te vangen kinderen in elk door hem geëxploiteerd kindercentrum zoveel mogelijk is gewaarborgd. De houder van het kindercentrum legt, voor zover hierin niet wordt voorzien bij of krachtens andere wet- en regelgeving, in een risico-inventarisatie schriftelijk vast welke risico's gepaard gaan met de opvang van kinderen.

Regeling wet kinderopvang

Artikel 8. Kwalificatie eerste hulp aan kinderen

1. Voor de toepassing van artikel 4, vijfde lid, van het Besluit kwaliteit kinderopvang worden door de minister bewijsstukken aangewezen in de vorm van geregistreerde certificaten¹ inzake het met goed gevolg afgesloten onderricht dat in elk geval het verlenen van eerste hulp aan kinderen omvat.

¹ <https://www.veranderingenkinderopvang.nl/documenten/vragen-en-antwoorden/waar-kan-ik-vinden-welke-ehbo-certificaten-zijn-aangewezen>

2. Een aanwijzing als bedoeld in het eerste lid, vindt alleen plaats indien het certificaat slechts wordt afgegeven aan een persoon die ten minste beschikt over:
 - a. aantoonbare kennis van en inzicht in de voor het verlenen van eerste hulp relevante fysieke verschillen tussen zuigelingen, oudere kinderen en volwassenen;
 - b. aantoonbare kennis van en inzicht in het gedrag van kinderen, waaronder specifiek zuigelingen, bij ongeval en ziekte, alsmede aantoonbare vaardigheid om daarop adequaat te reageren;
 - c. aantoonbare vaardigheid in het verlenen van eerste hulp aan kinderen, waaronder specifiek zuigelingen, bij veelvuldig voorkomende stoornissen in de vitale functies en plaatselijke letsels;
 - d. aantoonbare kennis van en inzicht in de gevaren die in het bijzonder kinderen, waaronder specifiek zuigelingen, bedreigen; en
 - e. aantoonbare kennis van en inzicht in de wijze waarop ongevallen bij kinderen, waaronder specifiek zuigelingen, kunnen worden voorkomen.
3. Een aanwijzing als bedoeld in het eerste lid, kan alleen plaatsvinden indien naast de criteria met betrekking tot het afgeven van het certificaat, genoemd in het tweede lid, tevens door de certificerende instantie ten minste aan het volgende is voldaan:
 - a. zij is onafhankelijk;
 - b. zij verzorgt zelf geen onderwijs met betrekking tot het te verlenen certificaat;
 - c. zij biedt zelf geen onderwijs aan met betrekking tot het te verlenen certificaat;
 - d. zij schrijft geen onderwijsmethode en onderwijsmateriaal voor met betrekking tot het te verlenen certificaat;
 - e. zij geeft zelf het certificaat af voor maximaal twee jaar;
 - f. zij ziet zelf toe op de kwaliteit van het voor het verkrijgen van het certificaat af te leggen examen; en
 - g. zij registreert zelf de behaalde certificaten en de geldigheidsduur in een register.

Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen (Bgbop)

Het Bgbop geeft regels over het brandveilig gebruik van voor mensen toegankelijke plaatsen, voor zover dit niet in andere wetgeving is geregeld. Het besluit is vooral gericht op het gebruik van plaatsen in de open lucht én op de constructies die, met het oog op het gebruik van die plaatsen, daar tijdelijk aanwezig zijn en waarvan in georganiseerd verband gebruik wordt gemaakt.

In het besluit wordt ook aangegeven dat er in sommige situaties een meldingsplicht is. Deze situaties komen in belangrijke mate overeen met de vereisten vanuit de Wabo, wanneer een omgevingsvergunning brandveilig gebruik noodzakelijk is. Alleen bij een verblijfsruimte wordt in dit besluit een groter aantal personen gehanteerd (meer dan 150 personen), omdat aan het gebruik van zo'n ruimte overwegend minder risico's zijn verbonden dan aan het gebruik van bouwwerken in de zin van de Wabo.

3 Overige aandachtspunten

Bhv en de mate van brandveiligheid

De bhv moet aansluiten bij de bouwtechnische situatie en brandveiligheidsvoorzieningen van het bedrijf. Het verloop van een incident kan worden beïnvloed door de samenhang tussen de bouwkundige en (installatie)technische voorzieningen bij brand en de bhv-organisatie. De brandveiligheidseisen in het Bouwbesluit zijn vanuit verschillende gezichtspunten opgesteld. Dit leidt niet altijd tot het gewenste niveau van brandveiligheid, omdat er geen of onvoldoende onderlinge (bestuurlijke) afstemming heeft plaatsgevonden. Daardoor kunnen in bepaalde gevallen tegengestelde, dubbele, te hoge of helemaal geen brandveiligheidseisen worden gesteld.

In de jaren negentig heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties brandbeveiligingsconcepten voor verschillende typen gebouwen uitgebracht. Het doel: zorgen voor afstemming tussen brandveiligheidseisen.

Inmiddels is een nieuwe visie ontwikkeld. In plaats van alle brandbeveiligingsconcepten te actualiseren is gekozen voor één leidraad, met daarin een integrale benadering van brandveiligheid. Deze integrale brandveiligheidsbenadering, waarvan bhv een onderdeel is, is beschreven in het handboek *Basis voor brandveiligheid*, uitgegeven door het Instituut Fysieke Veiligheid (IFV). In het kennisdocument *Bewust omgaan met brandrisico's* heeft NIBHV deze visie, samen met het IFV, verder geconcretiseerd voor de bhv.

Arbeidshygiënische strategie

De RI&E vormt de basis voor de invulling van de bhv-verplichtingen (Arbowet, artikel 5). Na het uitvoeren van de RI&E moet het bedrijf een plan van aanpak opstellen. Daarin legt het bedrijf vast welke maatregelen het neemt om de veiligheids- en gezondheidsrisico's voor werknemers te voorkomen of te beperken.

De maatregelen worden bepaald volgens de onderstaande arbeidshygiënische strategie (Arbowet, artikel 3, lid 1b).

- **Eerst de bron aanpakken**

Allereerst moet de onderneming proberen om zogenoemde 'brongerichte' maatregelen te nemen. Ofwel: maatregelen die ervoor zorgen dat gevaar wordt uitgeschakeld of voorkomen en dat de oorzaak ervan wordt weggenomen.

- **Collectieve maatregelen**

Zijn brongerichte maatregelen niet mogelijk? Dan is het zaak om risico's te verminderen via collectieve beschermingen.

- **Individuele maatregelen**

Is collectieve bescherming redelijkerwijs niet mogelijk? Dan kan de onderneming individuele beschermingsmaatregelen treffen. Het gaat dan bijvoorbeeld om het beperken van de blootstelling in duur (uren), in frequentie (het aantal malen per dag dat blootstelling plaatsvindt) en qua intensiteit (de hoeveelheid gevaar).

- **Persoonlijke beschermingsmiddelen**

Is geen van de bovenstaande maatregelen mogelijk? Dan kan in laatste instantie gekozen worden voor het toepassen van persoonlijke beschermingsmiddelen.

Redelijkerwijs-principe

De maatregelen op de verschillende niveaus hebben nadrukkelijk een hiërarchische volgorde. De werkgever moet dus éérst de mogelijkheden op hoger niveau onderzoeken, voordat hij overgaat op maatregelen uit een lager niveau. Het is alleen toegestaan een niveau te verlagen als daar goede redenen voor zijn (technische, uitvoerende en economische redenen). Dit is het zogenoemde 'redelijkerwijs-principe'. Die afweging geldt voor elk niveau opnieuw.

Uitzondering hierop vormen risico's van carcinogenen, biologische agentia en mutagene en reprotoxische stoffen (cmr). Dan mag alleen een stap lager in de hiërarchie worden gedaan als een hogere maatregel technisch niet uitvoerbaar is. Economische oorzaken mogen voor deze twee groepen ook niet worden aangewend als reden voor een lager maatregelniveau.

Voorbeelden van restrisico's

In onderstaande tabellen zijn voorbeelden van restrisico's opgenomen met de mogelijke gevolgen. De opsomming is niet uitputtend.

Als deze restrisico's voorkomen moet de bhv kunnen optreden om hulp te verlenen. De bhv moet daar dan ook voor zijn opgeleid en over de juiste eerste hulpmiddelen beschikken.

Tabel 1 Voorbeelden van restrisico's

Oorzaak	Restrisico	Mogelijke gevolgen
Algemene restrisico's		
Het verrichten van arbeid	Uitglippen, vallen, struikelen.	<ul style="list-style-type: none"> - Wonden; - Kneuzingen en verstuikingen; - Botbreuken; - Ontwrichtingen; - Wervelletsel; - Bloedingen.
	Aanwezigheid van personeel.	<ul style="list-style-type: none"> - Uitgangspunt voor de gevolgen zijn de Nederlandse Richtlijnen Eerste Hulp 2016; - Het acuut optreden van ziekten en/of aandoeningen: hartstilstand, verslikking, shock, angina pectoris en hartinfarct, beroerte, epileptische aanvallen, diabetes mellitus, hersenletsel, oogletsel.
	Brand.	<ul style="list-style-type: none"> - Schade, bedreiging bedrijfscontinuïteit; - Brandwonden, letsel aan de ademhalingswegen.
	Ontruiming door brand of externe risico's.	<ul style="list-style-type: none"> - Schade, bedreiging bedrijfscontinuïteit.
Voorbeelden van specifieke restrisico's		
Werken op hoogte	Vallen van hoogte.	<ul style="list-style-type: none"> - Hangtrauma (met valbeveiliging), botbreuken, ontwrichtingen, verstuikingen, verrekkingen, nek- of rugwervelletfels, gecompliceerde letsels, meervoudige letsels, hersenletsel; uitval van de ademhaling, circulatiestilstand, hartstilstand.
Werken in besloten ruimten en kruipruimten	Te laag zuurstofniveau door slechte ventilatie of verdringing door dampen.	<ul style="list-style-type: none"> - Bedwelming, onwel worden, verstikking.
	Brand of explosie (afhankelijk van de stoffen waarmee wordt gewerkt).	<ul style="list-style-type: none"> - Verbrandingen, brandplekken, ademhalingsproblemen, circulatiestilstand, hartstilstand. - Ontruiming om mensen in veiligheid te brengen.
Werken met voertuigen	Aanrijding of beklemd raken.	<ul style="list-style-type: none"> - Ontwrichtingen, verstuikingen, verrekkingen, botbreuken, amputaties, nek- of rugwervelletfels, gecompliceerde letsels, meervoudige letsels, hersenletsel, uitval van de ademhaling, circulatiestilstand.

Oorzaak	Restrisico	Mogelijke gevolgen
Werken met machines	Contact met bewegende delen van machines en handgereedschap.	- Wonden, oppervlakkige letsels, amputaties, beknelling, botbreuken, ontwrichtingen.
Werken met elektriciteit	Contact met elektriciteit.	- (Inwendige) verbrandingen, brandplekken, circulatiestilstand, hartstilstand.
Werken met gevaarlijke stoffen	Blootstelling aan een gevaarlijke stof uit een open of gesloten omhulling via huid, ademhalingswegen, spijsverteringsstelsel of ogen.	- Inwendige letsels, vergiftigingen, infecties, verbrandingen, brandplekken, ademhalingsproblemen; spijsverteringsproblemen, oogletsels, circulatiestilstand, hartstilstand, toxische werking op ademhaling en zenuwstelsel.
	Brand of explosie (afhankelijk van de stoffen waarmee wordt gewerkt).	- Verbrandingen, brandplekken, ademhalingsproblemen, circulatiestilstand, hartstilstand. - Ontruiming om mensen in veiligheid te brengen.
Werken in de nabijheid van of op het water	Verdrinking.	- Ademhalingsstilstand, circulatiestilstand, hartstilstand, onderkoeling.
Werken met klanten/cliënten/bezoekers/gasten	Het acuut optreden van ziekten en/of aandoeningen.	- Afhankelijk van de ziekten/aandoeningen.
	Agressie van deze personen.	- Letsel.

Voorbeelden van brancherisico's en competenties voor de bhv

Op de website Arboportaal.nl zijn brochures over arbeidsrisico in de verschillende sectoren opgenomen. Hieronder staan voorbeelden van mogelijk letsel in verschillende branches met de mogelijke gevolgen voor de competenties van de bhv'ers.

■ Aardappelen, groente en fruit, detailhandel

Het regelmatig werken met snijmachines en messen brengt snijrisico's met zich mee.

Competenties bedrijfshulpverlener

Uit bovenstaande voorbeelden kan worden afgeleid dat een bedrijfshulpverlener eerste hulp moet kunnen verlenen bij snijwonden.

■ Banden en wielenbranche

De banden- en wielenbranche gebruikt bij reparatie- en vervangingswerkzaamheden verschillende machines en apparaten, variërend van hefbruggen, bandenmontage-apparaten en balanceerapparaten tot pneumatische en elektrische handgereedschappen. Verkeerd gebruik, slecht onderhouden of niet gekeurde machines en apparaten kunnen tot ongevallen leiden.

Een ongeluk met een machine of een apparaat kan zeer ernstige verwondingen veroorzaken. Onveilig werken met machines en gereedschappen of onvoldoende veiligheidsvoorzieningen kunnen ernstige verwondingen veroorzaken. Snijwonden en beknelde of geplette ledematen zoals vingers, handen en voeten zijn bekende gevolgen van ongevallen.

Competenties bedrijfshulpverlener

Uit bovenstaande voorbeelden kan worden afgeleid dat een bedrijfshulpverlener eerste hulp moet kunnen verlenen bij snijwonden en beknellingen of geplette ledematen zoals vingers, handen en voeten.

■ Metaal

Heftrucks spelen een belangrijke rol bij het veroorzaken van (dodelijke) ongelukken. Bijna de helft van de ongevallen heeft letsel aan de voeten tot gevolg.

Competenties bedrijfshulpverlener

Uit bovenstaande voorbeelden kan worden afgeleid dat een bedrijfshulpverlener eerste hulp moet kunnen verlenen bij een been- of voetbreuk en wonden.

■ **Glastuinbouw**

Risico's op de arbeidsplaats in de glastuinbouw zijn onder andere:

- geraakt worden door vallende voorwerpen, producten of glasscherven;
- vallen van hoogte, bijvoorbeeld bij verhoogde opslagplaatsen of bij werken op buisrailwagens of op het kasdek;
- geraakt worden door vallende voorwerpen, producten of glasscherven.

Geraakt worden door vallende voorwerpen, producten of glasscherven kan onder andere leiden tot botbreuken, hersenletsel en snijwonden.

Vallen van hoogte kan leiden tot hangtrauma (met valbeveiliging), botbreuken, ontwrichtingen, verstuikingen, verrekkingen, nek- of rugwervelletfels, gecompliceerde letsels, meervoudige letsels, hersenletsel, uitval van de ademhaling, circulatiestilstand, hartstilstand.

Competenties bedrijfshulpverlener

Uit bovenstaande voorbeelden kan worden afgeleid dat een bedrijfshulpverlener eerste hulp moet kunnen verlenen bij botbreuken, hersenletsel en snijwonden.

■ **Bouw en Infra**

De sector Bouw en Infra kent risico's zoals vallen van hoogte en elektrocutie

Vallen van hoogte kan leiden tot hangtrauma (met valbeveiliging), botbreuken, ontwrichtingen, verstuikingen, verrekkingen, nek- of rugwervelletfels, gecompliceerde letsels, meervoudige letsels, hersenletsel, uitval van de ademhaling, circulatiestilstand, hartstilstand.

Elektrocutie kan leiden toe een hartstilstand en brandwonden.

Competenties bedrijfshulpverlener

Uit bovenstaande voorbeelden kan worden afgeleid dat een bedrijfshulpverlener kan reanimeren en eerste hulp moet kunnen verlenen bij brandwonden, hersenletsel, botbreuken, ontwrichtingen en wervelletfel.

Overzicht van documenten, websites en hulpmiddelen

Documenten

Arbeidsrisico's

- Brochures met arbeidsrisico's (Inspectie SZW)
De Inspectie SZW heeft voor verschillende branches een brochure met de belangrijkste arbeidsrisico's opgesteld. In deze brochures staat onder meer wat een bedrijf in de betreffende branche moet regelen en waar de Inspectie SZW bij inspecties op zal letten. Te downloaden op www.arboportaal.nl.

Bedrijfs hulpverlening

- Arbo-informatieblad *Bedrijfs hulpverlening- en noodorganisatie* (AI-10), 5e druk.
Te bestellen via www.sdu.nl.
- *Basisinspectiemodule Bedrijfs hulpverlening* (Inspectie SZW).
Een werkinstructie voor inspecteurs van Inspectie SZW, die kan worden gebruikt om inzicht te krijgen in de manier waarop geïnspecteerd wordt. Te downloaden op www.inspectieszw.nl.
- *Bewust omgaan met (brand)risico's* (NIBHV).
Een kennisdocument dat een methode beschrijft voor de inrichting van een bhv-organisatie aan de hand van scenario's voor brand- en letselgevallen. Te bestellen via www.nibhv.nl.
- *Goede BHV praktijken* (TNO, VeiligheidNL en Octaafgroep).
Vijftig voorbeelden van bhv-organisaties. Te downloaden op www.arboportaal.nl.
- *NEN 8112:2017 nl Bedrijfsnoodorganisatie en bedrijfs hulpverlening* (NEN, Delft).
Te bestellen via www.nen.nl.
N.B. Gebruik van deze NEN-norm is vrijwillig en is voor niemand verplicht op grond van de Arbowet, maar kan soms wel verplicht gesteld worden op basis van andere wetgeving.
- *Wegwijzer bhv* (NIBHV).
Antwoorden op veelgestelde vragen over bhv. Te downloaden op www.nibhv.nl.

Brandveiligheid

- *Basis voor Brandveiligheid* (IFV)
Een kennisdocument met onderbouwing, argumentatie en achtergrondinformatie over brandpreventie. Te downloaden op www.ifv.nl.

- *Brandveiligheid in de langdurige zorg* (Actiz)
Een branchevisie en handleiding voor verantwoord brandveiligheidsbeleid. De publicatie is op www.actiz.nl te downloaden.
- *Handreiking integrale brandveiligheid gehandicaptenzorg* (Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland (VGN))
Deze handreiking geeft organisaties in de gehandicaptenzorg handvatten voor het aanpakken en verbeteren van het brandveiligheidsbeleid. De publicatie is op www.dezorgbrandveilig.nl te downloaden.
- Handreiking 7.11a voor toezichthouders Ontruimen bij zorgfuncties te downloaden op <https://www.zhzveilig.nl>.

Hulpmiddelen voor bhv-organisaties

Op nibhv.nl zijn regelmatig nieuwe gratis hulpmiddelen voor de bhv te vinden, zoals:

- aandachtspunten bij samenwerking bedrijfshulpverlening
- checklist BHV op orde
- criteria keuze bhv-opleider
- inventarisatie incidentscenario's
- model aanstellingsbrief allround bedrijfshulpverlener
- model aanstellingsbrief preventiemedewerker
- pictogrammen
- PowerPointpresentatie voorlichting medewerkers
- relevante wetgeving arbeidsveiligheid
- relevante wetgeving Brandveilig gebruik van een gebouw
- voorbeeld instructiekaart voorlichting medewerkers
- voorbeeld ontruimingsplan
- voorbeeld plattegrond
- waarnemersformulier ontruimingsoefening
- whitepapers over onder andere:
 - eerste hulp aan kinderen
 - zorgplicht niet-werknemers
 - besluit brandveilig gebruik en de basishulpverlening overige plaatsen
 - bewust omgaan met (brand)risico's.

Tabel 1 Websites op onderwerp

Websites op onderwerp	
Arbidsomstandigheden	www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/arbidsomstandigheden www.arboportaal.nl
Arbocatalogi	www.arboportaal.nl www.dearbocatalogus.nl
Arbocatalogi waarin bhv is opgenomen	https://www.arboportaal.nl/externe-bronnen/arbocatalogi?trefwoord=bedrijfshulpverlening https://agroarbo.nl/catalogus/bedrijfshulpverlening-paardenhouderij/ https://bioscoop.dearbocatalogus.nl/zoeken/results/field_risico%3A233 https://www.betermetarbo.nl/risicos/bedrijfshulpverlening/ https://www.dezorgbrandveilig.nl/sites/default/files/bestanden/kennisbank/arbocatalogus_bhv_mei_2015.pdf
Basisinspectiemodule bhv (bim)	www.inspectieszw.nl/publicaties/richtlijnen/2014/06/15/bim-bedrijfshulpverlening
Bedrijfshulpverlening	www.arboportaal.nl/onderwerpen/bedrijfshulpverlening www.nibhv.nl www.inspectieszw.nl/onderwerpen/bedrijfshulpverleners www.nvb-bhv.nl www.mkb servicedesk.nl
Bouwregelgeving	www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bouwregelgeving
Branchebrochures van Inspectie SZW	www.inspectieszw.nl/zoeken?trefwoord=arbeidsrisico%27s
Branchevereniging Bedrijfshulpverlening Nederland.nl	www.bvbn.nl
Brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen	http://bgbop.regelaar.nl/ https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet/brandveiligheid-bij-evenementen-campings-en-jachthavens
Brandveiligheid in de zorg	www.brandwijzer.nl www.dezorgbrandveilig.nl www.ikmaakdezorgbrandveilig.nl
Casulistiek brandonderzoek in de zorg	https://www.dezorgbrandveilig.nl/kennisbank-document/boek-casu%C3%AFstiek-uit-brandonderzoek-voor-de-zorg
Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)	www.cbs.nl
EHBO	www.hetoranjekruis.nl www.ehbo.nl www.rodekruis.nl/ehbo/
Europese wet- en regelgeving	www.eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:31989L0391
Inspectie SZW	www.inspectieszw.nl
Instituut Fysieke Veiligheid (IFV)	www.ifv.nl/kennisplein
Nationale Enquête Arbidsomstandigheden TNO	www.monitorarbeid.tno.nl/cijfers/nea

Websites op onderwerp	
Nederlands Instituut voor Bedrijfs hulpverlening (NIBHV)	www.nibhv.nl
NEN-normen	www.nen.nl
Omgevingsvergunning	www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet/vraag-en-antwoord/wanneer-moet-ik-een-omgevingsvergunning-aanvragen
Omgevingswet	www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet/vernieuwing-omgevingsrecht www.omgevingswetboek.nl/
Ondernemingsraad	www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ondernemingsraad
Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM)	www.rivm.nl/Onderwerpen/V/Veilig_werken
Risico-inventarisatie- en evaluatie	www.rie.nl
SER Arboplatform	www.ser.nl/arboplatform
Sociaal-Economische Raad (SER)	www.ser.nl
Stichting van de Arbeid	www.stvda.nl
Storybuilder	www.rivm.nl/veilig-werken/leren-van-arbeidsongevallen-met-storybuilder
Vakbonden	www.cnv.nl www.fnv.nl www.arbobondgenoten.nl www.fnv.nl/themas/veilig-en-gezond-werken
VeiligheidNL	www.veiligheid.nl
Vereniging Bedrijfs hulpverlening Nederland (VBHV)	www.nvb-bhv.nl
Werkgevers	www.vno-ncw.nl www.mkb.nl
Wet- en regelgeving	www.wetten.overheid.nl/zoeken
Zelfinspectie	www.zelfinspectie.nl
Zzp'er	www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/zelfstandigen-zonder-personeel-zzp

Statistiek, casuïstiek en casestudy van branden

Bron: *Bewust omgaan met (brand)risico's*, NIBHV (2018).

Inleiding

Kennis over branden maakt het mogelijk brandrisico's in het juiste perspectief te plaatsen. In deze bijlage geven we een overzicht van nuttige informatiebronnen: statistiek, casuïstiek, en een casestudy van branden.

Statistiek

In Nederland publiceert het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) jaarlijks de uitgave *Statistiek der branden*.

Aantal doden en gewonden

Uit de CBS-gegevens (2013) blijkt dat het gemiddeld aantal doden bij brand over de laatste tien jaar 53 bedraagt. Dit is, in vergelijking met de jaren daarvóór, een lichte daling. Ten opzichte van andere landen is het risico op de gevolgen van brand, gemeten naar het aantal branddoden, in Nederland laag. Jaarlijks komen in Nederland bij brand iets minder dan vier mensen om per één miljoen inwoners. In de Europese Unie is dit percentage gemiddeld twaalf per één miljoen inwoners, waarbij de situatie in het westen en zuiden van Europa beduidend beter is dan in het noorden en het oosten. En daarmee 'scoort' de EU nog goed in vergelijking met bijvoorbeeld andere Europese landen en Noord-Amerika. Betrouwbare cijfers voor het aantal gewonden bij brand zijn er niet, maar uit de literatuur blijkt dat dit aantal ongeveer op het tienvoudige ligt van het aantal doden.

Branden in gebouwen

Het aantal branden in gebouwen bedraagt jaarlijks ongeveer 14.000 (in 1995 waren er 13.600 branden en in 2013 waren dat er 15.000). De helft daarvan vindt plaats in voor bewoning bestemde gebouwen. Van de 7.000 branden die jaarlijks woeden in de niet voor bewoning bestemde gebouwen vinden de meeste branden plaats in

industriegebouwen, gezondheidszorggebouwen en bijeenkomstgebouwen; bij elkaar ongeveer de helft van de 7.000. Branden in cellengebouwen en onderwijsgebouwen zijn in veel gevallen veroorzaakt door brandstichting.

Volgens de statistiek der branden van het CBS vonden er in 2013 15.000 branden in gebouwen (binnenbranden) plaats, waarvan:

- 1.100 in de sector industrie, landbouw of veeteelt;
- bijna 750 in de sector bijeenkomstgebouwen, zoals winkels, restaurants, cafés, bioscopen en sportcomplexen;
- 1.000 in de sector gezondheidszorg;
- 4.700 in woongebouwen.

Oorzaken

Van deze binnenbranden waarvan de oorzaak bekend was, werd 42,1 procent veroorzaakt door defecte apparatuur en het verkeerd gebruik ervan. Tabel 1 geeft een overzicht van het aantal binnenbranden en oorzaken over de jaren 1995 tot en met 2013.

Voor 2013 is een onderverdeling gemaakt naar gebouwsoort, zoals onderwijsgebouwen, kantoorgebouwen en gezondheidszorggebouwen. Opvallend is het hoge percentage brandstichting en roken in bepaalde sectoren, zoals:

- Gezondheidszorg: 1.000 branden, waarvan circa 200 door brandstichting en 190 door roken;
- Onderwijs: 100 branden, waarvan circa 32 door brandstichting;
- Logies: 200 branden, waarvan circa 170 door roken.

Tabel 1 Binnenbranden naar object en oorzaak / aantallen naar object (gebouwensoort) in %.

	Totaal x 1000	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Brandstichting										
2. Spelen met vuur door kinderen										
3. Roken										
4. Brandgevaarlijke werkzaamheden										
5. Defect / verkeerd gebruik apparaat/product										
6. Broei/zelfverhitting										
7. Vuurwerk										
8. Anders										
9. Onbekend										
1995	13,6	2,3	0,6	0,4	0,8	4,1	0,6	0,1	2,3	2,3
2000	13,9	2,5	0,4	0,5	0,7	3,8	0,5	0,1	2,5	2,9
2005	13,1	1,5	0,2	0,4	0,5	3,2	0,4	0,1	2,5	4,3
2009	15,4	1,4	0,1	0,4	0,5	2,8	0,5	0,1	3,5	6,1
2010	15,6	1,1	0,1	0,4	0,4	2,5	0,5	0,1	4,1	6,3
2011	14,5	1,1	0,1	0,4	0,5	2,3	0,7	0,1	4,0	5,4
2012	14,3	0,8	0,1	0,3	0,5	2,1	0,7	0,1	3,8	6,0
2013*	15,0	0,7	0,0	0,3	0,5	1,6	0,7	0,1	3,4	7,7
	x 1000	% van de binnenbranden (excl. anders / onbekend)								
2013*	15,0	19,3	1,3	6,7	12,0	42,1	17,1	1,6	-	-
waaronder										
woongebouwen	4,7	16,5	1,7	6,0	8,2	48,7	17,3	1,7	-	-
logiesgebouw	0,2	6,6	2,6	17,1	18,4	42,1	13,2	-	-	-
kantoorgebouw	0,2	10,3	-	8,0	19,5	39,1	19,5	3,4	-	-
onderwijsgebouw	0,1	32,1	5,1	1,3	11,5	29,5	10,3	10,3	-	-
gezondheidszorg	1,0	20,6	0,5	19,1	18,7	35,9	4,7	0,5	-	-
Industrie, landbouw, veeteelt	1,1	8,7	0,3	2,1	22,6	35,4	31,0	-		
bijeenkomstgebouw	0,7	18,8	0,3	4,3	9,4	44,7	20,7	1,8	-	-
overige gebouwen	0,3	105,1	3,0	8,1	14,1	28,3	4,0	5,1	-	-

Bron: CBS-tabel A2.7

Plaats van ontstaan

Voor de scenariobouw zijn gegevens over de plaats van ontstaan van brand belangrijk. In de uitgave *Statistiek der branden* is hierover geen informatie opgenomen. Dit in tegenstelling tot de reeks *Brandbeveiligingsconcepten*², waarin over de jaren 1988-1993 wel gegevens zijn vermeld. Deze reeks heeft als bronmateriaal gediend voor

² De *Brandbeveiligingsconcepten* zijn in 2013 geactualiseerd. Huidige titel luidt *Basis voor brandveiligheid, De onderbouwing van brandbeveiliging in gebouwen*.

tabel 2. In deze tabel is per gebouwsoort vermeld wat het percentage is van de meest voorkomende plaatsen waar brand ontstaat. Uit de tabel kan opgemaakt worden dat keukens, technische ruimten en verblijfsruimte veelvoorkomende plaatsen zijn. Ook de gang, trap of hal worden vaak genoemd. In het brandbeveiligingsconcept gezondheidszorggebouwen is bij het onderdeel de statistische informatie vermeld dat circa tien procent van de branden ontstaat in de gang, de hal of het trappenhuis. Uit deskundigenoverleg is gebleken dat de brandweer de plaatsen van ontstaan herkent op grond van eigen praktijkervaring.

Tabel 2 Plaatsen van ontstaan van brand per bouwtype

Meest voorkomende plaatsen van ontstaan	1	2	3
Kantoorgebouwen	Verblijfsruimte	Gang, trap, hal	Keuken, kantine
Gemiddeld % 1988-1993	22	11	9
Onderwijsgebouwen	Verblijfsruimte	Berging	Gang, trap, hal
Gemiddeld % 1988-1993	27	14	12
Logiesgebouwen	Keuken, kantine	Gang, trap, hal	Berging
Gemiddeld % 1988-1993	23	22	20
Bijeenkomstgebouwen	Technische ruimte	Verblijfsruimte	Keuken, kantine
Gemiddeld % 1988-1993	18	15	12
Industriegebouwen	Gang, trap, hal	Keuken, kantine	Verblijfsruimte
Gemiddeld % 1988-1993	8	2	2
Gezondheidszorggebouwen	Verpleegkamer	Keuken, kantine	Binnen het gebouw algemeen
Gemiddeld % 1988-1993	26	15	12

Casuïstiek

Voor de casuïstiek van branden verwijzen we naar het boek *Basis voor brandveiligheid*, bijlage c. Deze uitgave van het IFV is gratis te downloaden op www.kennisdocumenten.nl, onder Rapporten en publicaties. De bijlage geeft een overzicht van relevante casuïstiek; in de vorm van een korte beschrijving van het incident en van de kenmerkende brandveiligheidsaspecten, en een verwijzing naar het volledige rapport op de website www.infopuntveiligheid.nl van het Infopunt Veiligheid van het IFV. De in de bijlage gegeven beschrijvingen van de casussen vormen een directe weergave van wat daarover in het betreffende rapport of de betreffende rapporten staat. Het is dus geen beoordeling van de casus door de schrijvers van dit kennisdocument. Als er meerdere rapportages van een incident zijn, is in beginsel alleen naar het rapport van een onafhankelijk onderzoek verwezen, bijvoorbeeld van de Onderzoeksraad of een rijksinspectie. Als die niet voorhanden waren, is verwezen naar

andere beschikbare onderzoeksrapporten. In een enkel geval is er verwezen naar meerdere rapporten, als die een aanvullende onderzoeksvraag beantwoorden of een ander licht op het incident werpen. Uitgangspunt voor het in de bijlage opnemen van een incident was dat het recente Nederlandse casuïstiek betrof. Daar waar de relevantie met de huidige Nederlandse situatie bestaat, is op sommige plaatsen ingegaan op minder recente casuïstiek. Bij actualisatie van het boek *Basis voor brandveiligheid* wordt de casuïstiek eveneens geactualiseerd.

De volgende casuïstiek is in de bijlage van *Basis voor brandveiligheid* opgenomen.

Gebouwen met wakende zelfredzame personen; kantoorgebouwen, onderwijsgebouwen, gebouwen met een publieksfunctie en industriegebouwen

1. Amsterdam, discotheek Kingdom Venue, 13 mei 2005
2. Rotterdam, parkeergarage Loydstraat, 1 oktober 2007
3. Doetinchem, winkelpand Gamma, 12 februari 2008
4. Tynaarlo (De Punt), botenloods, 8 mei 2008
5. Delft, universiteitsgebouw TU, 13 mei 2008
6. Groningen, school Gravenburg, 16 oktober 2010
7. Haarlem, parkeergarage De Appelaar, 26 oktober 2010
8. Helmond, theater 't Speelhuis, 29 december 2011
9. Rotterdam, bedrijfsgebouw Vodafone, 3 april 2012
10. Brielle, meubelwinkel Maxum Megastore, 11 juni 2013
11. Leeuwarden, winkels en woningen Kelders, 19 oktober 2013

Gebouwen met slapende zelfredzame personen; logiesgebouwen

12. Noordwijk, hotel Huis ter Duin, 25 januari 1990
13. Den Haag, pension Vogel, 16 september 1992

Gebouwen met slapende niet zelfredzame personen; gezondheidszorggebouwen, cellen en cellengebouwen, seniorencomplexen

14. Haarlemmermeer, cellencomplex Schiphol-Oost, 26 oktober 2005
15. Almelo, ziekenhuis Twenteborgh, 28 september 2006
16. Oegstgeest, GGZ-instelling Rivierduinen, 12 maart 2011
17. Nieuwegein, zorgcentrum de Geinsche Hof, 27 juni 2011
18. Rotterdam, seniorencomplex Het Lichtpunt, 15 april 2014
19. Nijmegen, seniorencomplex De Notenhout, 20 februari 2015

Slapende en zelfredzame bewoners; woningen en woongebouwen

20. Haarlemmermeer (Hoofddorp), woonblok Koning Willem I Laan, 16 augustus 2008
21. Zaanstad, woonblok Schiermonnikoog, 4 oktober 2008
22. Maassluis, woonhuis Het Hoge Licht 103, 11 augustus 2012

Casestudy

Voorafgaand aan het opstellen van dit kennisdocument is in opdracht van NIBHV een verkennend onderzoek verricht naar de mogelijkheid voor de ontwikkeling van maatgevende brandbestrijding en ontruimingsscenario's.³ Onderdeel van dit onderzoek was een casestudy van branden. De focus bij de casestudy was gericht op gezondheidszorgebouwen. Er zijn 27 cases van zorggebouwen (nationale en internationale) geanalyseerd aan de hand van een vragenlijst met onderwerpen als het brand- en rookverloop (uitbreidingstraject van voorwerp -> ruimte -> verdieping), alsmede de interventie hierop. De cases zijn gecategoriseerd door middel van de methode 'labelen' met als resultaat een negental items. De resultaten van de analyse zijn op hoofdlijnen beschreven/getypeerd in tabel 3.

Tabel 3 Beschrijving/typering op hoofdlijnen van factoren casestudy

1 Tijdstippen van brand De onderzochte branden vinden plaats op verschillende tijdstippen. De branden ontstaan zowel in de ochtend, middag, avond als nacht.
2 Aanwezigen Vanuit de onderzochte cases komen twee groepen aanwezigen sterk naar voren. De aanwezigen kunnen ingedeeld worden in: bedgebonden patiënten en mensen met een fysieke beperking. Onder bedgebonden patiënten vallen aanwezigen die niet in staat zijn zonder hulp uit bed te komen. Fysiek beperkte aanwezigen zijn personen die zichzelf nog voort kunnen bewegen met behulp van een rollator, wandelstok of rolstoel. Ook slapen patiënten en/of cliënten veelal op locatie.
3 Oorzaak en plaats van ontstaan van de brand De meeste branden vanuit de cases zijn ontstaan door rookmaterialen of defecte apparatuur en/of installaties. In de onderzochte cases is vooral te zien dat men gebruik maakt van een aansteker en/of lucifers. De aansteker en/of lucifers komen vaak in aanraking met het beddengoed. Op deze wijze ontstaat er brand. Ook roken op de patiënten- of cliëntenkamer is een veelvoorkomende oorzaak als het gaat om het ontstaan van brand. De ruimte waar voornamelijk brand in ontstaat, zijn de kamers van de patiënten en/of cliënten. Opvallend is dat er ook een aantal keren buiten het gebouw brand is ontstaan. Deze branden zijn ontstaan door werkzaamheden aan het dak van het gebouw.

3 Roos, N. IFV (2015) *Bedrijfs hulpverlening: werken vanuit brandscenario's*, IFV

4 De ruimte waarin de brand is geëindigd

De ruimten waarin de onderzochte branden eindigen verschillen per situatie. Het handelen van aanwezigen en preventieve voorzieningen spelen daarbij een rol. In de meeste gevallen blijft de brand beperkt tot de ruimte waarin deze ontstaat. Er zijn uitzonderingen, bijvoorbeeld wanneer aanwezigen of bedrijfshulpverleners deuren open laten staan. In een aantal gevallen kon de brand zich ontwikkelen richting de verdieping, het compartiment of zelfs tot buiten het compartiment.

Preventieve voorzieningen, zoals brandvertragend beddengoed en een automatische blusinstallatie, laten een positief effect zien bij het beheersen van brand. Er waren voldoende mogelijkheden voor aanwezigen en/of bedrijfshulpverleners om de brand onder controle te krijgen en/of te vluchten uit het bedreigde gebied.

5 De plaats van ontstaan en de verspreiding van rook

De rook ontstaat in de ruimte van de brand. Wanneer de deuren open worden gemaakt of zijn gelaten tijdens de brand is de rook één cascade (niveau) verder. De rook breidt zich dan vaak uit op het niveau van de verdieping en kan zich zodoende verspreiden binnen het compartiment. De ruimte waarin de rook is geëindigd varieert ook per onderzochte case. Hierbij spelen tevens preventieve voorzieningen en het handelen van aanwezigen een rol.

Wanneer men vlucht voor brand en hierbij de deuren open laat staan, kan de rook zich verder verspreiden in het gebouw. Hierdoor verspreidt de rook zich binnen de verdieping en/of het compartiment. Uit de cases komt naar voren dat bedrijfshulpverleners tijdens een ontruiming vanuit de brandruimte het raam openzetten, zodat de rook weg kan trekken.

6 Materialen mogelijk van invloed op brand- en of rookverloop

Brandvertragend beddengoed en gordijnen hebben een positief effect als het gaat om het beheersbaar houden van de brand. Ook automatische blusinstallaties die aanwezig zijn in gezondheidszorggebouwen dragen bij aan een goede beheersing van de brand. Deze preventieve voorzieningen vertragen de brand en in de cases is te zien dat de automatische blusinstallatie de brand veelal direct blust. Uit de cases komt naar voren dat het materiaal in gebouwen niet brandwerend en/of vertragend is. Op deze wijze kunnen brand en rook zich snel ontwikkelen.

7 Handelingen brandbestrijding en ontruiming aanwezigen

De handelingen van aanwezigen verschillen per onderzochte case. Zo blijkt uit de casestudy dat sommige aanwezigen zelf een bluspoging uitvoeren, maar dat deze bluspoging vaak mislukt doordat men niet weet hoe men om moet gaan met de brandbestrijdingsvoorzieningen. Ook blijkt uit één situatie dat sommige aanwezigen verminderde geestelijke vermogens hadden en niet goed wisten hoe zij moesten reageren op het ontstaan van brand. Hierdoor werd op bepaalde momenten de ontruiming van de bedrijfshulpverlening moeizamer. Zo wilden sommige aanwezigen niet meewerken, of zij wilden – wanneer zij waren ontruimd – terug naar het gebouw. De bereidheid van omstanders om te helpen tijdens brand komt goed naar voren in de onderzochte cases. Mensen van buitenaf schieten te hulp tijdens een ontruiming of proberen zelf een bluspoging te doen wanneer er brand is. Ook is het opvallend dat aanwezigen die aan bed gebonden zijn tijdens een noodsituatie toch proberen om te vluchten, hoe beperkt zij lichamelijk ook zijn.

8 Handelingen brandbestrijding en ontruiming bedrijfshulpverlening

De bedrijfshulpverlening heeft tijdens brand vaak een bluspoging ondernomen. In veel gevallen was de omvang van de brand al te groot om een effectieve blussing plaats te laten vinden met brandpreventieve voorzieningen (brandblussers, brandslanghaspels). In veel gevallen is de bedrijfshulpverlening direct de aanwezigen gaan ontruimen. In een aantal situaties heeft de bedrijfshulpverlening de brandwerende deuren dicht gedaan om de patiënten en/of cliënten een langere tijd te beschermen tegen de brand. Ook blijkt vanuit de cases dat het gebouw op sommige momenten niet horizontaal kon worden ontruimd. Deze omstandigheden vereisten een adequate interne afstemming, communicatie en andere acties en/of handelingen van de bedrijfshulpverlening.

Voldoet het bedrijf aan de wet- en regelgeving voor de bhv?

Tabel 1 Wet- en regelgeving met gevolgen voor de bhv die relevant is voor alle bedrijven.

Onderwerp	Verwijzing naar wet- en regelgeving	Voldoet
<p>1. Is de bhv-organisatie voldoende afgestemd op de realistische restrisiko's en maatgevende factoren in het bedrijf?</p> <p>Het gaat dan om eerste hulpverlening, brandbestrijding, alarmering en ontruiming.</p>	Arbowet artikel 5	☐
<p>2. Is de communicatie en zijn de verbindingen met externe hulpdiensten geregeld?</p> <p>Deze taak hoeft niet bij de bhv te liggen, maar het is wel praktisch om de bhv te laten communiceren met de externe hulpdiensten.</p>	Arbowet artikel 3	☐
<p>3. Zijn werknemers voldoende voorgelicht over de bhv-organisatie en over wat ze zelf moeten doen bij een incident?</p>	Arbowet artikel 8 en 11	☐
<p>4. Zijn bhv'ers voldoende competent om hun taken adequaat uit te voeren?</p> <p>Zijn de bhv'ers inzetbaar? Zijn ze opgeleid, hebben ze herhaald en geoefend? Houd de bhv-competenties op peil.</p>	Arbowet artikel 15	☐
<p>5. Worden er regelmatig ontruimingsoefeningen gehouden in het bedrijf?</p> <p>De Inspectie SZW raadt aan minimaal één keer per jaar een ontruimingsoefening te houden.</p>	Arbowet artikel 15	☐
<p>6. Werkt het bedrijf met andere werkgevers samen in een gebouw?</p> <p>Als er wordt samengewerkt op het gebied van bhv moeten de samenwerkingsafspraken over bhv met andere werkgevers zijn vastgelegd.</p>	Arbowet artikel 19	☐
<p>7. Voldoet het gebouw aan de voorschriften voor het brandveilig gebruik?</p> <p>Het gaat dan onder andere om het gebruik van deuren in vluchtroutes, het gebruik van zelfsluitende deuren, blustoestellen en de aanduiding van blustoestellen.</p>	Bouwbesluit 2012 Bbl	☐

Onderwerp	Verwijzing naar wet- en regelgeving	Voldoet
<p>8. Is het bedrijf verplicht tot het hebben van een brandmeldinstallatie, het doen van een gebruiksmelding of is omgevingsvergunning brandveilig gebruik nodig?</p> <p>Deze verplichting heeft gevolgen voor het aantal personen dat moet kunnen ontruimen. In gebouwen en gebruiksfuncties die een van bovenstaande verplichtingen hebben, moeten er voldoende personen zijn aangewezen om de ontruiming bij een brand voldoende snel te laten verlopen.</p>	Bouwbesluit 2012, artikel 7.11 a en Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht Bbl	☐
<p>9. Voldoet het gebouw aan de eisen aan voorzieningen in noodsituaties?</p> <p>Het gaat dan om eisen aan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (veilig gebruik van) vluchtwegen en nooduitgangen (geldt voor alle arbeidsplaatsen); • brandmelding en brandbestrijding (geldt voor alle arbeidsplaatsen); • noodverlichting (geldt voor arbeidsplaatsen waar werknemers bij het uitvallen van het kunstlicht aan bijzondere gevaren zijn blootgesteld); • reddingsmiddelen voor drenkelingen (geldt voor arbeidsplaatsen waar gevaar voor verdrinking bestaat). 	Arbobesluit, artikel 3.6 t/m 3.10	☐
<p>10. Is er een eerstehulppost als de aard van de arbeid of de daaraan verbonden gevaren dit noodzakelijk maken?</p> <p>Dit is een aanvulling op artikel 15 van de Arbowet, uit het Arbobesluit. Als er een eerstehulppost is, worden daar nadere eisen aan gesteld.</p>	Arbobesluit, artikel 3.25	☐
<p>11. Wordt het personeel/de or/pvt betrokken bij de invulling van de bhv-verplichting?</p>	Arbowet artikel 12, WOR artikel 23, 24, 25, 27 lid 1, 31 en 31b	☐
Specifieke wet- en regelgeving met gevolgen voor de bhv		
<p>12. Is er in de branche een zorgplicht voor derden?</p>	Specifieke wet- en regelgeving	☐
<p>13. Is er een zorgplicht voor niet en/of verminderd zelfredzame personen?</p>	Burgerlijk wetboek artikel 7:658, Specifieke wet- en regelgeving	☐
<p>14. Zijn er specifieke bhv-maatregelen vereist op grond van het Arbobesluit?</p> <p>Specifieke bhv-maatregelen zijn vereist in de volgende situaties:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bij risico's op zware ongevallen met gevaarlijke stoffen (waaronder verplichte scenariobeschrijving van ongevallen in de RI&E) (Arbobesluit, artikel 2.5b); • bij werk in ruimten waar gevaar bestaat voor verstikking, bedwelming of vergiftiging dan wel brand of explosie (Arbobesluit, artikel 3.5g); • bij het werken met gevaarlijke stoffen in het algemeen (Arbobesluit, artikel 4.7). 	Arbobesluit, artikel 2.5b, 3.5g, 4.7	☐

Onderwerp	Verwijzing naar wet- en regelgeving	Voldoet
<p>15. Is er een zorgplicht om schade aan mens en milieu te voorkomen?</p> <p>Bedrijven moeten de risico's kennen van stoffen die ze produceren, verwerken of doorgeven aan klanten. Daarnaast moeten ze maatregelen nemen om die risico's te beheersen. Deze zorgplicht kan leiden tot specifieke eisen aan de inzetmogelijkheden van de bedrijfshulpverlening.</p>	Wet milieubeheer, de Wet milieugevaarlijke stoffen en de Wet gewasbestrijdingsmiddelen en biociden	☐
<p>16. Maakt het bedrijf gebruik van plaatsen in de open lucht én van constructies die met het oog op het gebruik van die plaatsen daar tijdelijk aanwezig zijn?</p> <p>Dit besluit geeft regels over het brandveilig gebruik van voor mensen toegankelijk plaatsen, voor zover dit niet in andere wetgeving is geregeld. Veel van de regels in dit besluit hebben betrekking op plaatsen waar groepen mensen in georganiseerd verband bij elkaar zijn, zoals openluchtfestivals.</p>	Besluit brandveilig gebruik en basisbushulpverlening overige plaatsen	☐
<p>17. Is het bedrijf werkzaam in gastouderopvang, kinderopvang, peuterspeelzalen?</p> <p>In de kinderopvang en peuterspeelzalen moet altijd minimaal één volwassene aanwezig zijn met een geldig en geregistreerd certificaat voor het verlenen van eerste hulp aan kinderen. Daarnaast moeten bedrijven in de kinderopvang en peuterspeelzalen hun veiligheids- en gezondheidsbeleid vastleggen. In het beleid staan de voornaamste risico's (bijvoorbeeld brand) met grote gevolgen voor de veiligheid en gezondheid van de kinderen beschreven, hoe de risico's ingeperkt kunnen worden en hoe te handelen zodra zo'n situatie zich voordoet.</p>	Wet innovatie en kwaliteit kinderopvang, Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen artikel 1.51, Regeling wet kinderopvang artikel 8, Regeling aanwijzing geregistreerde certificaten	☐

Voorbeelden van scenario's

Mogelijke scenario's zijn:

- een brand die door bhv'ers zelf geblust kan worden;
- een brand waarbij inzet van de brandweer nodig is;
- een ongeval waarbij alleen eerste hulp door bhv'ers nodig is;
- een ongeval waarbij iemand naar een arts of ziekenhuis moet worden gebracht;
- een ongeval waarbij de inzet van een ambulance nodig is;
- een ontruiming van een gebouw of gebouwdeel;
- hoe de veiligheids- en gezondheidsrisico's van bhv'ers kunnen worden vermeden en beperkt.

Aandachtspunten bij het opstellen van scenario's

- Stel de doelen voor de bhv-organisatie vast; deze geven richting aan het handelen van de bhv bij de incidentscenario's.

Voorbeelden

- Het voorkomen van doden en/of gewonden met blijvend letsel en het zoveel mogelijk beperken van het aantal gewonden zonder blijvend letsel.
 - Het beheersbaar houden van een brand en wel zodanig dat zowel direct als indirect, zo min mogelijk nadelig effect buiten een gebied ontstaat.
- Stel de incidentscenario's vast en de plaats waar ze in het bedrijf kunnen optreden.
 - Neem in de incidentscenario's de feitelijke situatie in het bedrijf als uitgangspunt. Inventariseer de bouwkundige situatie en (installatie)technische brandveiligheidsvoorzieningen. Het verloop van een incident kan worden beïnvloed door de samenhang tussen de bouwkundige en (installatie)technische voorzieningen en de bhv-organisatie.
 - Houd in de incidentscenario's rekening met het aantal aanwezigen: werknemers en bezoekers en de mate van zelfredzaamheid van de aanwezigen. Houd, als dat relevant is, rekening met de zorgplicht voor derden. Zijn er veel mensen die hulp nodig hebben bij een evacuatie? Dan kan het soms noodzakelijk zijn om alle personeelsleden een ontruimingstaak te geven.

- Bepaal de opkomst- of responsetijd voor de bhv. Bhv'ers moeten zo snel mogelijk na de melding van een brand of ongeval kunnen optreden. Hun inzet duurt tot het moment dat professionele hulpverleners arriveren en zij de hulpverlening overnemen.

De Inspectie SZW hanteerde tot 2007 als norm dat de bhv binnen drie minuten na melding van een incident in actie komt. Sinds die tijd is de responsetijd een kwestie van maatwerk, die afhankelijk is van de stand van de techniek en van de maatgevende factoren. Het is belangrijk dat wordt getest of de responsetijden haalbaar zijn. Praktijkoefeningen op basis van de incidentscenario's geven inzicht in realistische tijden en kunnen leiden tot een aanpassing van het aantal bhv'ers dat nodig is om op tijd ter plaatse te zijn.

- Ga de opkomsttijd van brandweer en andere hulpverleningsdiensten na en houd hier rekening mee in de incidentscenario's.
- Bepaal de alarmeringsprocedure. Wie moeten worden gealarmeerd bij een incident? Denk daarbij aan de alarmering van bhv'ers, externe hulpverleners, personeel en bezoekers.
- Bepaal de taak- en verantwoordelijkheidsverdeling binnen de bhv-organisatie. Maak afspraken over de inzetprocedures voor de bhv. Bijvoorbeeld: wie alarmeert, wie ontruimt, wie verleent eerste hulp, wie coördineert, wie vangt mensen op na ontruiming? Hoe en met wie wordt gecommuniceerd?
- Bepaal welke middelen nodig zijn voor de bhv.

Methoden voor het bepalen van het aantal bhv'ers

Het aantal bhv'ers is een kwestie van maatwerk. Toch kan het handig zijn om enige indicatie te hebben hoeveel bhv'ers beschikbaar en opgeleid dienen te zijn.

Hieronder worden voorbeelden van methoden beschreven die behulpzaam kunnen zijn bij het bepalen van een indicatie van het aantal bhv'ers.

Scenario's uitwerken

Nadat de hele situatie in het bedrijf is geïnventariseerd, kan de inzet van de bhv worden bepaald door een aantal maatgevende incidentscenario's te bepalen die zich in het bedrijf kunnen voordoen.

De beste methode is beproeving van de incidentscenario's in de praktijk, door het houden van zo realistisch mogelijke ontruimingsoefeningen en deze te toetsen aan de beschikbare tijd. Het is ook mogelijk gebruik te maken van goede ervaringen van bhv-organisaties bij vergelijkbare gebouwen en/of op voorhand een indicatieve berekening uit te voeren. Bij zo'n berekening zijn tijd en snelheid belangrijke factoren. Voorwaarde is dat de invoergegevens valide zijn, gebaseerd op onderzoek en/of experimenten.

In het kennisdocument *Bewust omgaan met (brand)risico's* is een indicatief rekenvoorbeeld opgenomen om het aantal bhv'ers te bepalen.

NEN 8112 en bno-tool

De NEN 8112 Bedrijfsnoodorganisatie en bedrijfshulpverlening biedt een organisatie, bedrijf of instelling een structuur om zich goed voor te bereiden op een incident, calamiteit of andere verstoringen van de primaire proces(sen). De norm gaat over het ontwerpen en vervolgens implementeren van de bedrijfsnoodorganisatie (bno) met inbegrip van de bedrijfshulpverlening (bhv) en de bijbehorende (nood)plannen.

De norm bevat daartoe handvatten voor het bno-beleid, de prestaties van de bno en de documentatie in het bno-plan. De uitwerking van de norm volgt de stappen in het totale proces van de bedrijfscontinuïteit en laat de positie zien van de bno ten opzichte van de andere aspecten daarin. Omdat dit een procesnorm is, wordt er wel

gerefereerd aan normen en eisen, maar is het proces belangrijker. Bij deze norm hoort de bno-tool, die de gebruiker hanteert bij het doorlopen van alle stappen in die norm.

Specifieke methoden voor de zorg

Specifiek voor de zorg zijn instrumenten beschikbaar op Brandwijzer.nl en in de Handreiking 7.11a voor toezichthouders 'Ontruimen bij zorgfuncties'.

Competentieprofiel bhv

De werkgever moet ervoor zorgen dat de bhv-organisatie de volgende taken kan uitvoeren;

- a. het verlenen van eerste hulp bij ongevallen;
- b. het beperken en het bestrijden van brand en het beperken van de gevolgen van ongevallen;
- c. het in noodsituaties alarmeren en evacueren van alle werknemers en andere personen in het bedrijf of de inrichting.

De werkgever kan zelf bepalen wie welke bhv-taken uitvoert. Zo kan hij kiezen voor bhv'ers die alle bhv-taken kunnen uitvoeren. Soms is het handiger om vooral veel mensen beschikbaar te hebben bij een ontruiming. Deze personen krijgen dan alleen de bhv-taak ontruimen toebedeeld.

Welke keuze de werkgever ook maakt, bhv'ers moeten worden opgeleid voor de bhv-taken waarvoor zij zijn aangewezen.

Ploegleiders

Een bedrijf of organisatie kan zelf bepalen of het wenselijk is om ploegleiders aan te wijzen die een bhv-inzet coördineren. Het is geen wettelijke verplichting om ploegleiders aan te stellen. Kiest de werkgever hier toch voor? Dan moeten ook de ploegleiders worden opgeleid om hun taak adequaat te kunnen uitvoeren.

Competentieprofielen

Hieronder beschrijven we per taakgebied (brandbestrijding, ontruiming en eerste hulp) de competentieprofielen voor bhv'ers. Elk competentieprofiel is afgestemd op restrisico's, die in alle bedrijven kunnen voorkomen.

Taakgebied brandbestrijding: de bhv'er kan een beginnende brand blussen met een voor de brand geschikt blusmiddel

De bhv'er heeft kennis van:

- de bhv-taken en de bhv-inzet;
- brand en van de manieren om een brand te blussen;
- de inzetmogelijkheden van de bhv bij brand;
- de bhv-taak bij brand.

De bhv'er kan:

- de aanpak voor het controleren en openen van een deur bij een vermoeden van brand toepassen;
- de aanpak voor het bestrijden van een beginnende brand toepassen.

Taakgebied ontruiming: de bhv'er kan de bhv-taak bij een ontruiming uitvoeren

De bhv'er heeft kennis van:

- de bhv-taken en de bhv-inzet;
- de inzetmogelijkheden van de bhv bij een ontruiming;
- de factoren die een rol spelen bij een ontruiming;
- de voorzieningen voor een ontruiming;
- de bhv-taak bij een ontruiming volgens de algemene ontruimingsprocedure.

De bhv'er kan de aanpak voor het optreden bij een ontruiming toepassen.

Taakgebied eerste hulp: de bhv'er kan eerste hulp verlenen

De bhv'er heeft kennis van:

- de bhv-taken en de bhv-inzet;
- de uitgangspunten voor de eerste hulp;
- de aanpak voor het verlenen van eerste hulp bij:
 - wonden;
 - oogletsels;
 - kneuzingen en verstuikingen;
 - botbreuken, ontwrichtingen en wervelletsels;
 - brandwonden.

De bhv'er kan:

- een slachtoffer verplaatsen met de Rautekgreep;
- een snelverband aanleggen;
- een steunverband aanleggen;
- gesloten en open botbreuken ondersteunen en open botbreuken afdekken;
- reanimeren met gebruik van een automatische externe defibrillator (aed);
- een slachtoffer van buik naar rug draaien;
- een slachtoffer in stabiele zijligging leggen;
- een luchtwegafsluiting bij een slachtoffer opheffen;
- een bloeding stelpen en een wonddrukverband aanleggen.

Hoe zit het met bhv-plannen en ontruimingsplannen?

Bron: Arboportaal

Bhv-plan

Er bestaat geen wettelijke verplichting voor een bhv-plan. Maar de organisatie die is gericht op interne noodhulp bij ingewikkelde situaties, zoals binnen grote bedrijven, complexe gebouwen of bij grote aantallen aanwezigen (en risico's), is veelal vastgelegd in een noodplan.

Een dergelijk plan kan vele benamingen hebben zoals bedrijfsnoodplan, noodplannen bhv-plan. De ontruiming is onderdeel van de interne hulpverleningsorganisatie zoals de bhv (en daarmee van het plan). Hoe ingewikkelder een situatie, des te specifiek een (nood)plan moet zijn. Uit de risicoanalyse blijkt welke maatregelen nodig zijn om een bhv-organisatie in te richten. Het noodplan beschrijft dit, inclusief de ontruiming.

Binnen kleine organisaties en bij afwezigheid van grote risico's kan overigens volstaan worden met het vastleggen van afspraken, notulen en eventueel de uitkomsten van oefeningen en trainingen. Binnen bedrijven is de werkgever verantwoordelijk om maatregelen te treffen ten behoeve van gezond en veilig werken. Het (laten) opstellen van een (nood)plan door bijvoorbeeld een veiligheidkundige of door een hoofd bhv kan hier aan bijdragen. Er kan bij het opstellen van een plan worden samengewerkt met brancheorganisaties, verenigingen met andere bedrijven of personen: Er is geen wetgeving die eisen stelt aan inhoud en vorm van een dergelijk noodplan. Maatwerk – en het leren van anderen – is daardoor mogelijk. Of een plan werkt, blijkt uit een (ontruimings)oefening.

Ontruimingsplan

Wanneer er een brandmeldinstallatie geëist wordt in een pand, dan moet je een ontruimingsplan hebben. Zo'n ontruimingsplan geeft inzicht in de eigenschappen van het bouwwerk en de rol van brandbeveiligingsinstallaties bij de alarmeringsprocedure. Op basis van het ontruimingsplan kunnen verdere afspraken worden gemaakt over de bij een ontruiming te nemen maatregelen zoals die bijvoorbeeld in het noodplan zijn opgenomen. Doel is dat de gebruikers van het bouwwerk weten wat zij bij een brandmelding moeten doen, zodat de risico's bij brand zoveel mogelijk worden beperkt. Zorg dat plannen en ontruimingsplattegronden up-to-date zijn.

Colofon

Uitgave

Sociaal-Economische Raad
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK Den Haag

T 070 3499 525

E communicatie@ser.nl

www.ser.nl

Tekst

NIBHV in samenwerking met het Arboplatform van de SER

Fotografie

Omslag: NIBHV

Vormgeving en druk

2D3D, Den Haag (basisontwerp);
SER, afdeling Communicatie, Grafische vormgeving

© 2020, Sociaal-Economische Raad

Alle rechten voorbehouden

Overname van teksten is toegestaan onder bronvermelding.